Idem probatur ex S. Paulino *natali 9. circa medium*, dum S. Felicis templum, & reliquias Sanctorum ita deſcribit:

Quos hic ad Sancti juſtum Felicis honorem
Duxerit orandi ſtudium, non cura bibendi:
Nam quaſi contignata ſacris cœnacula tectis
Spectant de ſuperis altaria tota feneſtris,
Sub quibus intus habent Sanctorum corpora ſedem.

Latius probat Saufay *in Panopl. ſacerdot. p. 2. l. 1. c. 8. §. 4.* Impius Molinæus ut aſſertum ſuum fulciat, adducit Sancti Ignatii ad Philadelphenſes dictum, ibi: *Univerſa Eccleſia unum habet altare*. Sed totum integrum locum placet reponere, quo vera ſancti Ignatii ſententia cognoſcatur, & fraus Molinæi palam appareat. Sic igitur ait ſanctus loco citato: Scribo ad vos, moneoque, ut una fide, una prædicatione, una Euchariſtia utamini: una eſt enim caro Domini noſtri Jeſu Chriſti, unus illius ſanguis, qui pro nobis effuſus eſt; unus item panis omnibus confractus: & unus calix, qui omnibus diſtributus eſt; unum altare omnis Eccleſiæ, & unus eſt Epiſcopus cum presbyterorum collegio, & diaconis conſervis meis. Quandoquidem eſt unus ingenitus Deus, & Pater; & unus unigenitus Filius Deus Verbum, & homo; unus Paracletus Spiritus veritatis, & una prædicatio, & fides una, & unum baptiſma, & una Eccleſia. „ Unde cognoſcitur, ſanctum Ignatium agere de Eccleſia, ut non materiale ædificium eſt, ſed ut Chriſti corpus eſt myſticum: unde ait, unum Eccleſiæ calicem eſſe; quis enim dicet, in qualibet Eccleſia non dari plures calices? Ergo fallitur aperte Molinæus, dum altare ſpirituale accipit pro altari materiali; unum enim altare in Eccleſia eſt, ideſt una fides; unde apud hæreticos plurima altaria dari docuit D. Hieronymus dum exponens *cap.* 3. Oſeæ, in illis verbis: „ Viſitabo ſuper altaria Bethel, & amputabuntur cornua altaris, & cadent in terram, *ait:* Non unum altare, quod habet Eccleſia, ſed altaria hæreticorum plurima. Habent enim tot altaria, quot ſchiſmata. „ Proſequitur Saufay *d. §. 4.* juxta quem antiquum Eccleſiæ morem conſtruendi plura altaria ſimul in una Eccleſia, Innocentius in præſenti decrevit, plura altaria ſimul in una Eccleſia conſecrari poſſe, ſicut & una die plures valent ordinari Epiſcopi, & presbyteri.

C A P U T VI.

Idem a *Archiepiſcopo, & Capitulo Biſunt.*

LIgneis ædificiis Eccleſiæ veſtræ caſu quodam igne conſumptis, parietibus tamen illæſis, ac menſa *b* principalis altaris in ſua extremitate modicam paſſa fracturam, quæſiviſtis per Sedem Apoſtolicam edoceri, ſi propter hoc ipſius altaris, vel etiam totius Eccleſiæ deberet conſecratio innovari. Ad quod ſic duximus reſpondendum, quod cum parietes in ſua integritate permanſerint, & altaris tabula mota, vel *c* enormiter læſa non fuerit ob caſum prædictum, nec Eccleſia, nec altare debet denuo conſecrari. Datum Lateran. Non. Octob. Pont. N. *d* anno xv.

N O T Æ.

a IDem.) In hac ſexta Compilatione tantum legitur: *Idem:* in quarta vero, *ſub hoc tit. c.* 1. legitur *Idem Archiepiſcopo Biſuntino, Pont. an. XV.* ideſt Pontificatus Innocentii anno 15. Sed ita reſtituo inſcriptionem, & litteram ex epiſtolis Innoc. III. editis a Boſqueto *l. 3. regeſtr. 15. ep.* 164. Biſuntina Imperialis Burgundiæ urbs eſt, ut referunt Krantzius *l. 13. Saxoniæ cap.* 15. De ea, & ipſius Eccleſia Cathedrali nonnulla notavi *in cap. 14. de accuſat.*

b *Principalis altaris.*) Quod nos dicimus ſummum ſed majus.

c *Enormiter læſa.*) Juxta ſupra tradita *in cap.* 1.

d *Anno XV.*) Qui fuit Chriſti annus 1212.

C A P U T VII.

Idem a *Slevvicenſi Epiſcopo.*

COEmeteria vero in quibus excommunicatorum corpora ſepeliuntur per ſuorum *b* violentiam propinquorum reconcilianda erunt aſperſione aquæ ſolemniter benedictæ, ſicut in Eccleſiarum dedicationibus conſuevit.

N O T Æ.

1 a SLevvicenſi.) In hac 6. collect. legitur *Senonenſi*, in 4. vero, *ſub tit. de celebrat. divini officii*, legitur *Sevicenſi*; ſed reſtituo inſcriptionem, & litteram textus ex ipſa Innocentii III. epiſtola, quam integram dedi *in c. poſtulaſti, de foro compet.*

b *Violentiam.*) An hoc in caſu incurratur excommunicatio minor, communicando cum excommunicatis per vim, late expoſui *in cap. ſacris, de his quæ vi.*

COMMENTARIUM.

2 COEmeterium vox Græca eſt, abſurde tamen Lucas Tudenſis *l. 1. contra Vvaldenſ. c.* 22. Cœmeterium dictum ait eo quod ſit chriſtiani corporis cineribus conſecratum, quaſi nihil aliud ſit cœmeterium, quam ciniterium, in quo cineres defunctorum terantur: quem merito refellit Antonius Nebriſſen. *in quinquag. c.* 12. Nec magis apposite Durantus *in ration. c. 5.* cœmeterii nomen deduxit a *cimeri*; ideſt dulci; ac *ſterion*, ideſt ſtatio, eo quod ibi dulciter ſtent corpora, vel quia ibi ſunt cimices, ideſt vermes fœtentes ultra modum. Ridicule iſta dicuntur, cum conſtet cœmeterium a Greco verbo κοιμάω, quod dormire ſignificat, eſſe derivatum, ut bene vidit Bellotus *de officiis c.* 159. unde apud Athæneum *lib. 4. c. 5.* domus, in qua hoſpites dormire ſoliti, dicta eſt a Cretenſibus cœmeterium. Facit Plinius *lib. 2. epiſt.* 17. & illuſtrat Bulenger. *lib. 1. opuſc. c.* 42. Cœmeterii vox belle quadrat loco, in quo jacent Chriſtiani, qui ob ſpem glorioſæ reſurrectionis, non tam mortui jacere, quam dormire dicuntur, *Joannis, c.* 11. ubi Chriſtus Dominus Lazarum dormire dixit: & D. Paulus 1. *ad Corinth. c.* 15. ait: *Chriſtus ſurrexit a mortuis primitiæ dormientium.* Et 2. *ad Theſſalon. c.* 4. ubi S. Hieronymus id obſervavit: itemque *epiſtol.* 29. & pulchre S. Auguſt. *epiſt.* 122. ac S. Chryſoſt. *homil. 21. ad populum*; & optime de nomine cœmeterii oratione ſpeciali D. Hieronym. *epiſt. 29. ad Theod.* quamquam nec repudianda eſt ea ratio, quam tradit Apollinaris in catena Græca, ad illud Job *c.* 3. " Nunc ſopitus tacerem, aſſerens mortem ſomnum dici, & a ſpe reſurrectionis, & ex eo, quod mors ſit ſomni ſoror, & ſomnus gelidæ mortis imago, „ ut illuſtrant fuſe Theophil. *lib. 7. de virtut. n.* 117. Zerda *in adverſ. c. 180. n.* 2. unde merito locus ille, in quo mortui ſepeliuntur, cœmeterium dicitur, ut probant, & illuſtrant Baron. *anno 130. n. 1. & 2. & anno 175. n. 3. & anno 192. n. 3. & anno 226. n. 7. & anno 260. & 261. & in Martyrol. die 3. Januarii.* Azevedo *in l. fin. tit. 1. l. 1. recopil. col.* 3. Frances *de Eccleſ. Cathedr. c. 26. de cœmeter.* Murga *tom. 1. diſquiſ. mor. diſquiſ.* 1. Beyerlinch *in Theatro verbo Cœmeterium.* Theophil. *tom. 15. ad fin. fol. 550. & de martyrio p. 4. c. 6. n. 7.* Spondan. *de cœmet. l. 1. p. 3. c. 13. n. 1.* Ant. Bozius *in Roma ſubter. l. 1. de cœmet. c.* 1. Zerda *adverſ. d. c.* 180. Coriolanus *in breviario, anno* 226. Severinus Binius *ad epiſt. Callixti II.* Cochier *in face hiſt. c.* 87. & alii quos laudavi *in can. 35. Conc. Illiber.* Interdum etiam cœmeteria dicuntur areæ. Tert. *ad Scapulam c. 3. Poliand.* D. Hieronym. *in c. 1. Hieremiæ, & in c. 10. Matthæi.* Tumbæ, catatumbæ, cryptæ arenariæ, accepta ab Hebræis conſuetudine, quos in cryptis mortuos ſepeliſſe, loculis in eis excavatis, docet exemplum Abrahæ, quod refertur *in c. 23. Geneſis*; & ſepulchri Chriſti Domini, quod fuiſſe ſciſſum in ſaxo, ſive petra, tradunt D. Matthæus *c.* 27. & Lucas *c.* 23. quem morem ſequuti Chriſtiani cœmeteria tum Romæ, tum alibi in cryptis arenariis conſtruebant; non vero in terram deorſum corpora reponebant, ſed excavatis deſuper loculis in lateribus cryptarum fornices ſuſtinentibus, ut fidem faciunt quæ Romæ refoſſa ſunt, & exaravit Ant. Bozius *d. l. 1. Rom. ſubter.* & ex D. Hieronymo probavi *in d. can. Conc. Illib.* ubi notavi, in cœmeteriis conveniſſe olim fideles ad ſacros conventus, ad orandum, & ſacrificium Miſſæ celebrandum; & quanta frequentia fideles illuc accederent, deſcribit Prudent. *hymno 4. de S. Hippolyto:*

Mane ſalutatum concurritur, omnis adorat
Pubes: eunt, redeunt ſolis ad uſque obitum.
Conglobat in cuneum Latios, ſimul, ac peregrinos
Permixtim populos religionis amor.

Et late probat Spondanus *l. 1. de cœmeter. ſacr. p. 3. c.* 13. ubi docet in cœmeteriis myſteria Sacramentorum, & ſacras functiones in ipſis frequenter obiri.

Ut autem hæc omnia rite peragerentur, cœmeteria, ſicut Eccleſiæ, dedicabantur, conſecrabanturque. Gloſſa *in c. in Eccleſiis, verbo ſi terram*, 13. *q.* 2. Innocentius, & Abbas *in c. abolenda, de ſepult.* Conrad. Brunus *l. 4. de cærem. c.* 2. unde obtinuit, ut iiſdem ferme, quibus Eccleſiæ, privilegiis, & immunitatibus decorentur, *cap. ſi quis contumax 17. q. 4. c. Eccleſiæ, de immun. Eccleſ.* & hanc conſecrationem cœmeteriorum perantiquam eſſe conſtat ex Gregorio Turon. *de gloria Confeſſ. c.* 106. ubi agens de obitu B. Radegundis Francorum Reginæ, quæ in monaſterio Pictavienſi a ſe conſtructo deceſſerat, ait ſe cum ejus tranſitum audiſſet, eo acceſſiſſe abſente Epiſcopo Pictavienſi; & cum Abbatiſſam hortaretur, ut corpus ſepulturæ traderet, reſpondiſſe Abbatiſſam: & quid faciemus, ſi Epiſcopus urbis non advenerit? Quia locus ille, in quo ſepeliri debet, non eſt ſacerdotali benedictione ſacratus: ipſumque Gregorium rogatum a civibus, eum conſecraſſe, probat Spondanus *d. l. 1. c.* 15. Unde eiſdem modis polluitur cœmeterium, ac Eccleſia. Imo violata Eccleſia violatur creditur cœmeterium, tanquam locus acceſſorius: non vero violato cœmeterio, violata creditur Eccleſia ut probat 3

Suarez *t. 3. in 3. p. diſp. 81. ſect.* 4. Barb. *de poteſt Epiſc. 2. p. alleg.* 28. & *de jure Eccl. l. 2. c. 4. n. 19. & c.* 9. Facit diſertus textus *in c. un. hoc tit. in* 6. & ſicut excommunicati in Eccleſiis ſepeliri non poſſunt, ut probavi *in c. ſacris, de ſepult.* ita nec in cœmeteriis. Innocentius III. *l. 2. regeſtr. 14. ep.* 74. ubi notavit Idumay.

COMMENTARIUM.

4 Concluſio traditur, & probatur.

EX his tribus decretalibus ſequens deducitur aſſertio: " Si Eccleſia diruatur, & reædificetur, iterum eſt conſecranda, ſi vero tantum violetur, reconciliari debet per aquam cum vino, & cinere benedictam, & interim non licet in ea Miſſam celebrare. „ Probant eum textus *in c. Eccleſiis 3. 68. diſt. c. ſi motum 19. c. ſicut 11. de conſecr. diſt. 1. c. quia ſcelerata 24. de conſecr. diſt. 2. c. ex tuarum, de privil. c. fin. hoc titul. c. unic. hoc tit. in 6. c. ſignificaſti, de adulteriis, c. cum illorum 32. de ſent. excom. cap. is qui 18. eod. titul. in* 6. Clemens III. relatus poſt Concil. Lateran. *part. 50. c.* 67. ibi: " Eccleſias, quæ ſanguinis, vel ſeminis ſunt effuſione pollutæ, civitatis clericis convocatis, cum proceſſione, & aquæ benedictæ aſperſione, prout in Ordinario habetur adſcriptum, poteris emendare „ (loquebatur cum Saguntino Epiſcopo.) Concil. Colonienſe *2. p. 9. c.* 17. cujus verba refert Creſpetius *in ſumma, verbo Eccleſia, fol.* 292. Illuſtrant ultra congeſtos a Garanna & Barboſa hic, idem Barboſa *de poteſt. Epiſc. alleg. 28. n. 31. & l. 2. de jure Eccleſ. c.* 4. P. Henao *t. 2. de ſacrif. Miſſæ, diſp. 23. ſect.* 3. Suarez *de ſacram. diſp. 81. q. 83. ſect.* 4. & *t. 1. de relig. l. 3. c.* 2. Delbene *t. 1. de immunit. Eccleſ. c. 2. ſect.* 2. Diana *p. 11. tr. 2. reſol. 58. & tract. 3. reſol. 21. & 23.* Pechius *de Eccleſ. repar. c.* 36. Paſſerinus *integro tract. de pollut. Eccleſ.* Murga *t. 1. diſq. tract. 2. diſq.* 1.

5 Traditur ratio dubitandi.

Sed hæc aſſertio difficilis redditur ſequenti juris conſideratione; nam quemadmodum res ſemel Deo dicata amplius ad humanos uſus converti nequit, *c. quæ ſemel 19. q. 3. regul. ſemel 51. de R. J. lib. 6. c. ad hæc 4. de relig. domib. c. Apoſtolicos 13. 22. q.* 2. & ideo ligna Eccleſiæ non ſunt in profana ædificia convertenda, *c. ligna 38. de conſecr. diſt.* 1. & ornamenta vetuſtate conſumpta debent ad cinerem redigi, & in parietibus includi, *c. altaris, de conſecr. diſtinct.* 1. ita etiam Eccleſia conſtructa in alieno ſolo, *cap. quæſti, 41. 17. q.* 4. Gloſſa verbo *Conſtruxiſſe, in d. c. Apoſtolicos*, contra vulgare principium textus *in §. cum in ſuo, Inſtitut. de rerum diviſ.* Ergo nullo caſu poteſt Eccleſia ſemel conſecrata profana fieri, ita ut nova indigeat conſecratione. Augetur hæc difficultas *ex l. ædes 73. ff. de contrahenda emption. §. ſane, Inſtitut. de rerum diviſ.* ubi docetur, quod ædes ſacræ, etiamſi dirutæ ſint, manent ſacræ: igitur Eccleſia etiam diruta manet ſacra, nec iterum conſecranda eſt. Etiam ſecunda pars præſentis aſſertionis, ubi docetur Eccleſiam violatam eſſe reconciliandam per aquam cum cinere, & vino benedictam, impugnatur ex eo; nam *c. ſi motum 10. de conſecrat. diſt.* 1. docetur, Eccleſiam violatam diligentiſſime eſſe expurgandam, & denuo conſecrandam; & *in c. Eccleſiis 20. ead. diſt.* ſtatuitur, ſimili modo conſecrandam eſſe Eccleſiam pollutam ſanguinis, aut ſeminis effuſione, ac ſi exuſta ſit. Igitur quia Eccleſia non ſolum eo caſu, quo penitus eſt deſtructa, reconſecrari debet, verum etſi tantum violata, ſeu polluta fuerit.

6 De pollutione, ſeu violatione Eccleſiarum.

Quibus difficultatibus minime obſtantibus vera eſt præſens aſſertio, pro cujus expoſitione ſciendum eſt, pollutionem Eccleſiæ eſſe moralem maculam, qua locus ſacer exuitur publicis actionibus, ibi: *Eccleſiaſtico jure peculiariter vetitis*; & quodam modo afficitur, ut ibidem jure ipſo divinorum officiorum celebratio, & fidelium ſepultura ante reconciliationem interdicantur; nulla tamen in tranſgreſſores pœna eodem jure lata; & licet in hoc titulo promiſcue DD. utantur pollutione, & violatione; tamen differt pollutio a violatione, ut ſpecies a genere; violatio enim Eccleſiæ latius patet quam pollutio: & licet omnis pollutio ſit violatio, tamen non omnis violatio Eccleſiæ eſt pollutio; ſiquidem Eccleſia violatur per furtum, ſeu ſacrilegium, cum ejus violenta effractione, ut probat Paſſerinus *part. 1. de pollut. Eccleſ. c.* 3. Sed ut id facilius cognoſcamus, modos quibus polluitur Eccleſia, breviter referamus. Et primo polluitur ſanguinis effuſione in ea facta, *c. Eccleſiis 20. de conſecrat. diſt. 1. c. final. hoc tit. cap. unic. eodem tit. lib. 6. cap. Eccleſiis 3. 68. diſt. cap. ex tuarum, de privil. cap. cum illorum 32. de ſent. excommunic.* Concil. Colon. celebratum anno 1536. *cap. 9. part. 17. l. 20. tit. 10. partit.* 1. in quibus juribus nihil aliud ſtatuitur, quam ſanguinis effuſione Eccleſiam violari: ſed id accipiendum eſt de injurioſa, & voluntaria effuſione, ut docent Suarez *d. ſect. 4. §.* 2. Paſſerinus *de pollut. Eccleſ. part. 6. per tot.* P. Henao *dict. diſput. 33. ſect. 5. num.* 48. Murga *tom. 1. diſquiſit. tract. 2. diſquiſ. 2. per tot.* Unde effuſio ſanguinis per jocum accidens, etiam in magna quantitate non violat Eccleſiam, quia talis effuſio vacat omni injuria. Suarez *ſupra*, Diana *part. 11. tract. 2. reſol.* 58. Illud autem quæri ſolet, an Eccleſia polluatur, ſi vulnus in Eccleſia inferatur, ſanguis vero effluat extra Eccleſiam, vel ſi intra Eccleſiam, in vas aliquod, ita ut pavimentum, aut Eccleſiæ parietes non contingat? Quo caſu dicendum eſt, per vulnus in Eccleſia illatum eam violari, *c. propoſuiſti, hoc tit.* quia nihil intereſt, utrum ſanguis in ipſa Eccleſia effluat, an extra perfundatur; quia utroque caſu æqualiter Eccleſiæ injuria infertur vulnere illato, ex quo immediate ſanguis perfundatur. Idemque dicendum eſt, ſi cauſa vulneris ab Eccleſia oriatur, extra illam tamen effectum habeat, veluti ſi lapis, aut lancea ab Eccleſia emittatur, ſed ictus fiat extra Eccleſiam, vel e contrario. Suarez *ubi ſupra*. His conſequens eſt, Eccleſiam violari homicidio injurioſo intra ambitum Eccleſiæ commiſſo, *c. ſi motum, de conſecr. diſt. 1. c. propoſuiſti 4. hoc tit.* Nec intereſt, homicidium perpetretur per ſuffocationem, contuſionem, aut ſanguinis effuſionem, cum prædicti textus diſcrimen hoc non conſtituant, & utroque caſu magnus horror ſequatur ex homicidio loco in ſacro admiſſo. Suarez *dict. diſput. 81. ſect.* 4. Paſſerinus ſupra, *part. 5. cap.* 7. Henao *tom. 2. de ſacrif. Miſſæ diſput. 33. ſect.* 5. Non tamen ſequitur Eccleſiæ violatio ex homicidio caſu admiſſo; quia voluntarium non eſt, & culpa caret, *cap. qualis 25. cap. final. de homicid.* veluti ſi ædificium corruat, an quid ſimile in Eccleſia contingat, unde hominum cædes ſequatur. Suarez *dict. ſect. 4. in princip.* Paſſerinus *dict. part. 5. cap.* 8. Idem procedit in homicidio juſto, quod propter neceſſariam vitæ defenſionem perpetratum fuit, quia injurioſum non eſt, *l. ut vim, ff. de juſtitia, & jure, cap. 3. de homicid.* Paſſerinus *dict. part. 5. cap.* 29. Non tamen idem dicendum eſt in homicidio juſſu judicis facto, veluti ſi ſententia judicis intra Eccleſiam aliquis occidatur: nam quamvis juſta ſit ſententia quoad pœnam, eſt tamen injurioſa executio propter loci reverentiam. Similiter non violatur Eccleſia, ſi homicidium fiat in locis ſubterraneis ſeparatis a corpore Eccleſiæ, aut in cubiculis conſtructis ſupra tectum Eccleſiæ; quia hæc omnia ſunt extra Eccleſiam. Docet Sanchez *lib. 9. de matrim. diſput. 15. num.* 26. Etiam docuit Suarez ubi ſupra, *ſect.* 4. quod ſi vulnus intra Eccleſiam inferatur abſque ulla ſanguinis effuſione, mors autem extra Eccleſiam ſequatur, violationem non induci: quem ſequuntur Paſſerinus *d. p. 5. c. 2. & 5. per totum*, Diana *p. 6. tract. 6. reſolut.* 26. Dicaſtillo *tract. 5. diſput. 4. dub. 7. num.* 114. Henao *ubi ſupra*. Vel ſi vulnus extra Eccleſiam inferatur, & eo percuſſus intra Eccleſiam moriatur. Paſſerinus *d. p. 5. q.* 5. Inde etiam deducitur, homicidio a ſeipſo cuique illato violari Eccleſiam, quia injurioſum eſt, ſi fiat ab homine ſanæ mentis, *c. contingit, de ſent. excomm.* A furioſo, vel ebrio factum, quia injurioſum non eſt, non violat Eccleſiam.

Deinde polluitur Eccleſia humani ſeminis effuſione in ea facta, *cap. ſi motum, cap. Eccleſiis, de conſecr. diſt. 1. cap. fin. hoc tit. cap. unic. eodem tit. in 6. cap. ſignificaſti 5. de adult. l. 20. tit. 10. part.* 1. Henao ubi ſupra, *num.* 54. Paſſerinus *de pollut. Eccleſ. part.* 7. Murga *tom. 1. diſquiſitionum, tract. 2. diſquiſit. 3. per totum:* quod procedit quando intra Eccleſiam facta fuit humani ſeminis effuſio peccaminoſa a quocumque, vel fideli, vel infideli, etiamſi contra naturam peccaverit; ſed ſi talis effuſio non ſit voluntaria, veluti quæ in ſomnis contingit, non eſt injurioſa Eccleſiæ, licet aliquando a peccato non ſit immunis, juxta ea quæ notantur *in cap. final. 6. diſt.* ideoque per eam non polluitur Eccleſia. Suarez *dict. ſect. 4. §.* 3. Per pollutionem autem voluntariam occultam, licet committatur ſacrilegium, tamen Eccleſiam non pollui, aliis relatis probat Mendo *in ſtatera diſſer. 5. quæſt.* 6. quod agnoverunt Etnici ipſi animadvertentes in polluentes templa uſu veneris. Plato *lib. 12. de legibus*, capite luendam noxam hanc decernit. Plura Tiraquell. *in l. 5. connub. num.* 107. Deinde deſideratur, ut fiat intra ipſam Eccleſiam, nec ſufficiet intervenire in locis ſubterraneis ſeparatis a corpore Eccleſiæ, vel in turri ipſius. Sotus *in 4. diſt. 32. quæſt. unic. art.* 3. Corduba *in ſumma quæſt.* 12. Circa copulam tamen conjugalem, utrum per eam violetur Eccleſia, dubitant Interpretes, & diſputant ſupra laudati, Sanchez *de matrimon. lib. 9. diſp. 15. per tot.* Gregorius Lopez *in dict. l. 20. partit.* Hoſtienſis *in cap. final. num. 3. hoc titul.* Et negativam ſententiam, videlicet non violari, docuerunt Gloſſa *in dict. cap. Eccleſiis, verbo Semine*, Gaſpar Hurtado *lib. 4. de ſacrif. Miſſæ, difficult.* 7. P. Franc. Amicus *eod. tract. diſp. 33. ſect. 12. num.* 337. Baſilius *de matrim. lib. 1. c.* 10. Arriaga, & alii, quos laudat, & ſequitur Diana *part. 11. tract. 8. reſol.* 34. pro quibus faciunt textus *in d. c. ſi motum, d. c. ſignificaſti*, ubi docetur, adulterio pollui Eccleſiam, indeque deduci videtur, illicitum tantum concubitum præſtare cauſam violationis: quod ita agnoviſſe videtur Rex Alfonſus *in dict. l.* 20. Sed frequentius recepta eſt contraria ſententia, videlicet omnem copulam, etiam conjugalem, polluere Eccleſiam, ut docuit Gloſſa *verbo Seminis, in c. unic. hoc. titul. in* 6. quam ibi ſequuntur Dominicus, & Francus, Turrifcrem. *in d. c. Eccleſiis, num.* 3. & alii plures, quos referunt, & ſequuntur Sanchez *de matrim. d. diſp.* 9. Henao *ubi ſupra, n.* 63. Paſſerinus *d. p. 7. de pollut. Eccleſ. c. final.* nam cum generaliter cavetur *in dict. cap. Eccleſiis, cap. final. hoc tit.* quacumque effuſione ſeminis Eccleſiam violari, ſatis innuitur, per quemcumque concubitum, non ſolum illicitum, & adulterinum, de quo jam cautum fuerat *in dict. cap. ſi motum, cap. ſignificaſti*; verum & conjugalem, Eccleſiam pollui, propter loci reverentiam, etſi actus licitus ſit, ut de homicidio auctoritate judicis in Eccleſia facto ſuperiori numero dicebam. Evenire tamen poteſt, ut hac copula conjugalis non violet Eccleſiam, veluti ſi habeatur a conjugibus, qui alibi habitationem, & mutuum congreſſum habere nequeunt, & vitare incontinentiam non valent, veluti ſi diu in Eccleſia obſeſſi ſint conjuges, ita ut non ſit aditus ad loca profana, & non poſſint ſe continere abſque peccati periculo; nec attenditur utrum occulta ſit cohabitatio, vel publica; quia in hac ſpecie conjugibus prædicta copulæ prohibitio relaxatur, quia ut docet Sanchez *dict. diſput. 15. num.* 12. concurrunt duo præcepta inter

7 Proſequuntur aliæ pollutiones.

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

ter ſe contraria, quorum unum fundatur in honeſtate, & externa reverentia loci ſacri, nec aliam habet adjunctam intrinſecam malitiam: aliud autem tendit ad tollendam cauſam peccati, & periculum incontinentiæ, quæ intrinſece mala eſt; unde ob præceptum poſterius, quo majus malum vitatur, fortius eſt, & prius ſeparatur, argumento textus *in c. nervi*, *c. duo mala* 13. *diſt.* Extra hunc ergo caſum illicita eſt copula conjugalis in Eccleſia, ſive publica ſit, ſive occulta. Ex publica violatione Eccleſiæ inducitur: ex occulta peccatum ſacrilegii committitur ob loci reverentiam. Cui doctrinæ conſequens eſt, non licere ſine peccato debitum conjugibus petere, vel reddere intra Eccleſiam, & utrumque æqualiter peccare, ut notarunt Sanchez *d. diſp.* 5. *n.* 8. Baſilius *lib.* 10. *c.* 10. & illuſtri miraculo in conjuges uſos conjugio in Eccleſiæ adhærente cella, firmat S. Odo *lib.* 2. *collat. cap.* 11. Nec obſtat, quod qui votum emittit caſtitatis, abſque peccato ſacrilegii debitum petere nequit; & tamen illud impune reddit, imo tenetur, ut docet idem Sanchez *l.* 9. *de matrim. diſp.* 6. quia magnum diſcrimen verſatur inter hos caſus; nam cum prohibetur copula conjugalis in Eccleſia propter loci reverentiam, in ipſam actionem, ac veluti in rem ipſam dirigitur prohibitio: quare æque peccat tam petens, quam reddens. At vero cum propter voti obligationem copula prohibetur, prohibitio ipſa eſt perſonalis, & ideo qui votum emiſit, petere debitum nequit, quia juri ſuo renunciare potuit, ſed in alterius præjudicium id efficere non valuit, nec debuit; & ideo abſque metu ſacrilegii conjugi petenti debitum illud reddere valet. An vero occulta effuſio ſanguinis, aut ſeminis polluat Eccleſiam, vel deſideretur notoria? dubium eſt. Notoriam deſiderari docent Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 81. *ſect.* 4. Vaſquez 1. 2. *diſp.* 98. *nu.* 6. Contra, occultam ſufficere tenuerunt Leſſius *lib.* 4. *de virtut. c.* 3. *n.* 68. Sanchez *lib.* 4. *de virtut. c.* 3. *nu.* 86. Sanchez *lib.* 9. *de matrim. diſp.* 15. *n.* 11. Salas *in* 1. 2. *diſp.* 31. *n.* 14. Sed lis eſt fortaſſe de vocibus; nam quamvis verum ſit, Eccleſiam per ſe, & ex natura talis facti, violari per effuſiones prædictas occultas, non tenemur tamen abſtinere a celebratione in tali loco quamdiu ea loci violatio occulta eſt, nec ita vulgatur, ut poſſit notoria cenſeri.

8 Proſequuntur alii caſus violationis.

Rurſus violatur Eccleſia, ſi in ea ſepelitur fidelis excommunicatus, *c. in conſilium*, *hoc tit.* ex quo ita id docuerunt Suarez *d. ſect.* 4. §. 4. Paſſerinus *de pollut. Eccleſ. p.* 8. *per tot.* nam licet in eo textu tantum ſtatuatur reconciliandum eſſe cœmeterium, in quo excommunicatus ſepultus eſt, & de Eccleſia nihil dicatur; tamen ſatis deducitur, idem jus obſervari circa Eccleſiam, nam cœmeterio non alia ratione reverentia debetur, quam quia eſt ſacrum, ut ſupra notavi, aut accedit loco ſacro, *c. unic. hoc tit. in* 6. Hoc autem ideo ſtatutum eſt, quia excommunicatus a communione Eccleſiæ ſegregatus indignus eſt ſepultura eccleſiaſtica, ut late probavi *in c. ſacris*, *de ſepultur.* Unde ſicut injuſta ſepultura infidelis Eccleſiam polluit, ita & ſepultura excommunicati. Hoc autem, ut recte notavit Suarez *ubi ſupra* poſt extravagantem Martini V. *Ad evitanda*, procedit in excommunicato publice denunciato, aut notorio clerici percuſſore; nam effectus prohibitæ communionis a jure communi ſuſpenduntur illa conſtitutione. Etiam violatur Eccleſia, ſi in ea ſepeliatur infidelis, aut paganus, *cap. Eccleſiam* 27. cum ſequenti, *de conſecrat. diſt.* 1. docent aliis relatis Diana *part.* 11. *tract.* 8. *reſol.* 22. Henao *dict. tom.* 2. *de ſacrif. Miſſæ*, *diſp.* 23. *ſect.* 4. Murga *tom.* 1. *tract.* 2. *diſquiſitionum Moral. diſquiſ.* 4. *per tot.* nam licet in ſepeliendis quibuſcumque defunctis pium, & laudabile opus exerceatur, *cap.* 2. cum aliis 13. *q.* 2. in Eccleſia tamen corpora fidelium defunctorum ſunt tumulanda, *cap. nullus* 18. 13. *q.* 2. alia autem infidelium cadavera deturpant, & fœdant Eccleſiam, & ab ea prorſus abjicienda ſunt; & ſi fuerint ſepulta in loco Eccleſiæ, ante ipſius ædificationem exhumanda ſunt, & foris projicienda, radique debent lapides, & tigna, ut ibi Eccleſia ædificetur, *d. c. Eccleſiam* 28. Suarez *d. ſect.* 4. §. 5. ubi notat hoc etiam procedere, cum pueri non baptizati ſepeliuntur in Eccleſia: ſed ſi adhuc in uteris maternis cum matre ſepeliantur, non violatur Eccleſia. Tandem licet plures relati a Barboſa *d. l.* 2. *juris Eccleſ. c.* 4. *n.* 25. exiſtimaverint, violari Eccleſiam per conſecrationem; aut benedictionem factam ab excommunicato non tolerato; contrariam tamen tenuerunt Suarez *d. diſp.* 81. *ſect.* 4. *verſ. Quarto violatur*, Gibalinus *de cenſ. diſquiſ.* 5. *qu.* 5. *propoſ.* 1. *conſect.* 4. P. Henao *tom.* 2. *de ſacrif. Miſſæ*, *diſp.* 23. *ſect.* 4. & merito; nam talis violatio non eſt expreſſa in jure; ergo nullo modo datur. Et ſi inſtes Eccleſiam violari: ſi excommunicatus non toleratus ſepeliatur in ea, ut proxime probavi: ergo ſimiliter violabitur Eccleſia per conſecrationem, aut benedictionem factam ab Epiſcopo excommunicato non tolerato. Reſpondeo, argumenta a paritate eſſe parum efficacia in ſubjecta materia pœnarum eccleſiaſticarum. Hinc tu ipſe negas violari Eccleſiam per excommunicati vitandi, aut ſchiſmatici celebrationem in ea, juxta caput *a nobis* 2. *de Sacram. non iter.* & per ſepulturam hominis perſonaliter, nominatimque interdicti; quamquam argumentum a paritate videatur non minorem vim habere in duobus his caſibus, ſi legeris Dianam *part.* 11. *tract.* 8. *reſol.* 12. Si autem Eccleſiæ conſecratæ, vel occupatæ fuerint ab hæreticis, a Catholicis reconciliari debent: Concil. Aurel. 1. *can.* 11. ibi: „ De hæreticis clericis, qui ad fidem catholicam plena fide & voluntate venerint, vel de baſilicis, quas in perverſitate ſua Gothi hactenus habuerunt, id cenſuimus obſervari, ut ſi clerici fideliter convertantur, & fidem catholicam integre confiteantur, vel ita dignam vitam morum, & actuum probitate cuſtodiant, officium quo eos Epiſcopus dignos eſſe cenſuerit, cum impoſitæ manus benedictione ſuſcipiant, & Eccleſias ſimili, quo noſtræ innovari ſolent, placuit ordine conſecrari. “

9 In Eccleſia violata celebrari non poteſt.

Ultimo ſciendum eſt, in Eccleſia, vel altari violato non licere divina officia celebrare antequam reconcilietur: eſt enim ipſi loco ob violationem, ſeu pollutionem impoſita quædam ſuſpenſio, *cap. fin. hoc tit.* & ſi quis in Eccleſia polluta, vel altari violato celebraverit ſcienter ante reconciliationem, reus erit gravis peccati, & arbitrio Epiſcopi puniendus, *cap. is qui* 18. *de ſentent. excommun. lib.* 6. nullam tamen irregularitatem incurret, quia in jure expreſſa non eſt. Suarez *dict. ſect.* 4. §. *Sed quæres*. Hæc enim ſuſpenſio, quæ provenit ex violatione loci ſacri, non eſt impoſita perſonis, ſed locis violatis, ejuſque conditionis eſt, ut nec ſit cenſura, nec effectum cenſuræ obtineat, ſed infert canonicum impedimentum, ne celebretur in Eccleſia ſub pœna gravis peccati, *dict. cap. is qui* 18. nam ſi ſpeciali cenſura interdicti locus affectus eſſet, celebrans in eo maneret irregularis, *dict. cap. is qui* 18. §. *ult.* Henao *dict. diſp.* 23. *ſect.* 3. Notandum tamen eſt, ſolum prohiberi propter violationem Miſſam, vel divina officia celebrare, non vero verbum Domini prædicare, & ſimilia, argumento textus *in cap. reſponſo*, *de ſent. excommun.* notarunt Navarrus *in Manuali*, *cap.* 27. *num.* 166. Zerola *in praxi Epiſcopali*, 1. *part. verbo Pollutio*, *qu.* 4. Illud etiam omittendum non eſt, quod ſi pollutio Eccleſiæ contingat, dum Miſſæ ſacrificium offertur, adhuc canone non cepto, presbyter non debet eam proſequi, ſed potius dimittere; ſi autem poſt canonem violatio contigerit, proſequendum eſt ſacrificium, ut reſolvunt Suarez *dict. ſect.* 4. §. *Secundo quæritur*, Sotus *in* 4. *diſt.* 12. *qu.* 2. *art.* 3. Ut ergo divina officia rite peragantur, Eccleſia polluta reconciliari debet, ita ut ſi tantum benedicta erat, per ſimplicem ſacerdotem reconcilietur, *cap. fin. hoc tit.* ſi vero fuerat conſecrata, per Epiſcopum, ut infra dicemus *in cap. aquam*: reconciliatioque fieri debet aqua cum vino, & cinere admixta, & certis precibus, quæ referuntur in Ordine Romano: & debet reconciliari expenſis ejus, qui eam violavit.

10 Traditur ratio decidendi.

His ſuppoſitis ratio præſentis aſſertionis ex eo provenit; nam cum non ſolum deſideretur ad officia divina rite celebranda, ut locus ipſe conſecratus ſit, juxta adducta ſupra *in cap.* 1. verum etiam exigatur, ut poſt conſecrationem ab omni ſorde & macula ſervetur immunis; nam ſicut impuri homines repelluntur ab altaris participatione, *cap. ſicut* 11. *de conſecr. diſt.* 1. *cap. qui ſcelerate* 24. *de conſecr. diſt.* 2. nec licet niſi in ſacris, & puris vaſibus celebrare, & cum ſacratis, honeſtiſque veſtibus, *cap. in ſancta*, *cap. veſtimenta*, *de conſecr. diſt.* 1. ita & circa templa & altaria idem obſervandum eſt, ut ſint conſecrata, & ſanctitatem conſecrationis retineant, ex juribus ſupra pro illuſtratione concluſionis adductis; nam cum locus ſacer certis caſibus pollui poſſit ſupra enumeratis, ut apud Romanos eveniebat, ſi res ſacra ab hoſtibus occupabatur, *l. cum loca* 36. *ff. de relig. & ſumpt. funer. l. ſacra* 9. §. 2. *ff. de rerum diviſ.* Macrob. *lib.* 3. *Saturn. cap.* 8. Illuſtrant Briſſonius *lib.* 1. *antiquit. cap.* 2. recte in præſenti docetur, neceſſariam eſſe reconciliationem, ut in loco ſacro, ſeu polluto divina officia poſſint celebrari.

11 Reſpondetur difficultatibus.

Nec obſtat prima difficultas ſupra adducta, nam ex ea tantum evincitur, quam indecens ſit loca ſacra profanari, vel macula conſperni, cum grave peccatum ex ſimili violatione, & profanatione perpetretur, *dict. cap. in ſancta* 41. & pluribus exemplis probat Pechius *in dict. regul. Semel*: non tamen inde deducitur, facto Eccleſiam violari poſſe, & pollui, ut in caſibus ſupra relatis. Nec obſtat augmentum ipſius difficultatis deductum *ex dict. l. hæres* 73. quia dicendum eſt, templum deſtructum ſacrum manere, ita ut diſtrahi non debeat, nec in uſus profanos converti, quia ſemel Deo dicatum fuit; ſed nihilominus conſecrationis virtutem amittit, ut in eo divina officia celebrari non poſſint, niſi denuo conſecretur; nam terræmotu non amittitur tota religio templi, ſed infligitur quædam ſuſpenſio, & violatio, ut ſupra dixi. Nec obſtant textus *in dict. c. ſi motum*, *c. Eccleſiis*, quibus communiter reſpondetur, ibi verbum *conſecrationem*, accipi pro reconciliatione; ita ut ſenſus ſit, Eccleſiam homicidio, aut ſimili caſu violatam, eſſe reconciliandam. Sed quis non ſtatim agnoſcit quam aliena ſit hæc interpretatio a proprietate ipſius verbi, *conſecrationem*? Quare verius credo, olim Eccleſiam pollutam reconciliari, & poſtea iterum conſecrari, uſquedum propter difficultatem convocandi Epiſcopos ad conſecrationem receptum fuit, ut tantum ab Epiſcopo proprio Eccleſia polluta reconcilietur, quod facile colligitur *ex c. propoſuiſti*, *hoc tit.* ubi Innocent. III. indulget Petro Archiepiſcopo Compoſtellano, ut poſſit Eccleſiam ipſam pollutam reconciliare abſque eo, quod denuo conſecraretur: quam ſpecialem gratiam Innocent. non concederet, ſi jure communi non eſſet neceſſaria nova conſecratio, & reconciliatio ſufficeret.

12 Exponitur text. in c. 2. de Sacram. noviter.

Sed ſupra traditis obſtat textus *in cap.* 2. *de ſacram. non iter.* ubi cum agatur de ſchiſmate Vvaldemari, cujus hiſtoriam ibi retuli, conſultus fuit Honorius, an corpora ſchiſmaticorum ſepulta tempore ipſius ſchiſmatis, eſſent exhumanda? Et quia presbyteri degradati auſi fuerant in ipſis Eccleſiis celebrare, an Eccleſiæ eſſent iterum conſecrandæ. Et reſpondet Honorius, nec corpora eſſe exhumanda, nec Eccleſias reconciliandas: ergo quia non violatur Eccleſia, etſi in ea excommunicati ſepeliantur, ita ut nova reconciliatione indigeat. Cujus textus expoſitio ex ſupra traditis provenit; nam cum Eccleſia polluatur tantum in caſibus ſupra relatis, & in illius textus ſpecie nullus ex eis adeſſet, licet non leviora delicta admiſſa eſſent, ſiquidem degradati celebrarant in ipſa Eccleſia, & ſchiſmatici ſepulturæ defunctorum interfuerant; tamen quia ipſi defuncti catholici erant, nec a communione Eccleſiæ ſecluſi reperiebantur, ideo propter delicta ipſorum miniſtrorum non polluitur, aut violatur Eccleſia, nec nova indiget reconciliatione, quia ex his cauſis Eccleſia non violatur.

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

CAPUT VIII.

Honor. III. *Reverendiſſimæ in Chriſto filiæ Illuſtri Reginæ* a *Ungariæ*.

CUm ſicut ex relatione dilectorum filior. Capituli *b* Oradienſis nobis innotuit, devotionis zelo ſuccenſa, eorum feceris Eccleſiam conſecrari, profecto ſperamus, quod zelus ille, qui te ad ejuſdem Eccleſiæ conſecrationem induxit, te quoque ut & dotem ei conferas, debeat animare: & quidem cum non ſit Eccleſia, niſi de dote proviſum ei fuerit, conſecranda, eo liberalius ad dotandam prædictam Eccleſiam aperire manus munificentiæ tuæ debes, quo & facilius potes id facere, & ad hoc fortius, tamquam ex debito, jam teneris.

NOTÆ.

a UNgariæ.) Ita reſtituo inſcriptionem, & textum ex 5. compilatione Honorii III. *ſub hoc tit. c. unic.* ibi notavit Cironius, præſentem epiſt. miſſam eſſe Gertrudi uxori Andreæ II. Hungariæ Regis, filiæ Bertholdi Ducis Moraviæ; vel Beatrici uxori ſecundæ dicti Andreæ.

b *Oradienſis.*) Legendum eſſe *Vvaradienſis*, jam notavit Cironius *in præſenti*. Vvaradin autem eſt civitas Epiſcopalis Hungariæ, ſuffraganea Archiepiſcopi Colocenſis.

COMMENTARIUM.

1 Concluſio traditur, & probatur.

EX hoc textu ſequens communiter deducitur aſſertio: „ Qui fecit Eccleſiam conſecrare, tenetur eam dotare. “ Probant eam textus *in cap. nemo*, *de conſecr. diſt.* 1. *c. piæ mentis* 16. *q.* 7. Conc. Brachar. 2. *can.* 5. relatum *in c. placuit* 1. *q.* 2. Conc. Aurel. 4. *can.* 33. ibi: „ Si quis in agro ſuo, aut habet, aut poſtulat habere diœceſim, primum & terras ei deputet ſufficienter, & clericos, qui ibidem ſua officia impleant, ut ſacratis locis reverentia condigna tribuatur. *D. Greg.* l. 2. epiſt. 9. *ibi*: Timothea illuſtris femina petitoria nobis inſinuatione ſuggeſſit, quod habetur in ſubditis, intra civitatem Ariminenſem, in loco juris ſui oratorium ſe pro ſua devotione fundaſſe, quod in honorem S. Crucis deſiderat conſecrari: & ideo, frater chariſſime, ſi in tuæ civitatis jure memorata conſtructio conſiſtit, & nullum corpus ibidem conſtat humatum eſſe, percepta primitus donatione legitima, &c. conſecrabis. *Heraldus Epiſc. Turonenſis* in ſuis capit. c. 46. De ædificationibus Eccleſiarum, ut nullus antea fundamentum jaciat, donec Epiſcopus veniat, & in medio crucem figat, & ſic accepta dote, conſtruendi licentiam tribuat. *Conc. Vvormat. tempore Hadriani II.* c. 3. c. fin. de jurepatron. in 5. compil. *ibi*: Cum igitur ſicut noſtris eſt auribus intimatum, quædam Eccleſiæ regni tui, quarum omnium es patronus, non habere terram liberam aſſeratur, Serenitatem tuam rogamus, monemus, & hortamur attente, quatenus cum indecens modis omnibus videatur, ut Eccl. memoratæ competenti dote penitus ſint expertes, ipſarum cuilibet ſaltem 30. paſſus terræ, juxta canonicas ſanctiones, in liberam eleemoſynam extra cœmeterium a parte qualibet earumdem ad domos clericorum faciendas ibidem, liberaliter largiaris. *Syn. Valentina ſub Lothario*, c. 9. Sæculares, & fideles laici, ſi condere voluerint baſilicas in prædiis ſuis, ſicut edictum piiſſimorum Auguſtorum continet, unam colonicam veſtitam cum tribus mancipiis donationis (*alias dotis*) gratia eis conferant. *Carolus Magn.* in ſuis Capitul. c. 229. Nemo (*inquit*) Eccleſiam ædificet antequam civitatis Epiſcopus veniat, & ibidem crucem figat publice; & ante præfiniat qui ædificare vult, quod ad luminaria, & ad cuſtodiam, & ſtipendia cuſtodum ſufficiat: & ſic facta donatione, domum ædificet. *Imperator Juſtinianus* in novel. 67. Ut nullus ædificet, *ibi*: Qui nominis cauſa ad opus ſanctarum Eccleſiarum accedunt, deinde eas ædificantes, nequaquam curam ponunt, ut expenſas eis quoque exponant decentes, & ad luminaria, & ad obſervantium alimenta, & ad ſacra myſteria, vel miniſteria, ſed deſerunt eas in nudis ædificiis conſtitutas. “ Conc. Tolet. 3. *can.* 15. ubi Epiſcopis interdicitur Eccleſiam conſecrare, niſi prius dotis chartam confirmatam habuerint. D. Chryſoſtomus *hom.* 18. *in acta Apoſtolor.* ibi: „ Quaſi, *inquit*, ducta uxore, vel ſponſa, vel dotata virgine, ſic erga Eccleſiam affectus ſis dotem inſcribi illi: ita tibi benedictionis præmium multiplicabitur. “ Et *l.* 2. & 3. *tit.* 10. *p.* 1. Illuſtrant ultra congeſtos a Barboſa, & Garanna *in præſenti*, Cironius *ad hunc textum*, Lemaiſtre *lib.* 1. *de juribus Eccleſ. cap.* 7. Caniſius *in cap.* 3. *de jurepatr.* Gentilis *in notis ad apolog. Apuleji*, *fol.* 315. Fileſacus *in c.* 4. *de offic. Ordin.* Balſamon *in can.* 17. *Conc. Nicæni* 2. Loayſa, Binius, & Coriolanus *in d. can.* 5. *Concil. Brachar.* 1. Hunnius *in encyclop. tit.* 1. *c.* 2. Lantdemeter. *lib.* 2. *de veteri mon. c.* 58. Bignonius *in notis ad Marculfum*, *fol.* 521. Petrus Greg. *lib.* 1. *partit. tit.* 28. *c.* 9. & *de benefic. c.* 15. Bulengerus *lib.* 3. *opuſc. c.* 40. Anton. Auguſtinus *in epit. jur. lib.* 15. *tit.* 15.

2 Traditur ratio decidendi.

Sed hæc aſſertio difficilis redditur ſequenti juris conſideratione; nam Eccleſiam nihil poſſidere poſſe, tam in communi, quam in particulari, probari videtur ex Salviano *l.* 2. *ad Eccl. Cathol. pag.* 399. ubi de divitiis Eccleſiæ loquens ait: „ Impedimenta hæc, adjuncta onera, non ſubſidia; poſſeſſione enim, & uſu opum non ſuffulcitur religio, ſed evertitur. Unde Chriſtus Dominus dum in ſæculo vixit, nullam poſſeſſionem habuit, imo de craſtino non eſſe cogitandum, verbo, & exemplo docuit. Igitur non recte in præſenti adeo dos Eccleſiæ procuratur, ne laicus, qui eam conſtruxit, dotare cogatur. Augetur hæc dubitandi ratio ex eo; nam conſtructio Eccleſiæ in præſenti caſu ex liberalitate, & munificentia Reginæ Ungariæ cepit: ſed donare, aut majorem liberalitatem exercere nemo cogitur, *l. abſenti*, *ff. de donat.* §. 1. *Inſtit. eod. tit.* Donatio enim actus mere voluntarius eſt, & nullo jure cogente fit, *l. donari*, *ff. de donat.* Seneca *l.* 3. *de benef. c.* 19. ibi: „ Beneficium ideſt, quod quis dedit, cum illi liceret non donare. *Cicero* orat. 37. in Piſonem, *ibi*: Qui modus tibi frumenti æſtimandi? Quæ honoraria? Siquidem poteſt vi, & metu extortum honorarium nominari. *Quintilian.* declamat. 7. Omnium beneficiorum iſta natura eſt, ut non ſit neceſſitas, ſed poteſtas, quod in honorem alicujus initum eſt. Definit privilegium vocari poſſe, ſi cogas. Cuncta (ſi videtur) jura percurrito, nuſquam adeo pro nobis ſolicita lex eſt, ut quod præſtat, extorqueat. “ Ergo Regina Ungariæ non debebat cogi Eccleſiam jam conſtructam dotare. Accedit, nam ſi ſemper qui conſtruxit Eccleſiam, eam dotare cogeretur, nunquam eveniret, ut unius, ejuſdemque Eccleſiæ alius eſſet patronus ratione conſtructionis, & virtute dotationis alius, ut ſupponitur *in c. piæ mentis*, 16. *q.* 7. *cap. novit*, *de jurepatr.* ubi etiam probavi juſpatronatus acquiri ex conſtructione Eccleſiæ, & ejus dotatione: ergo quia non ſemper qui conſtruit Eccleſiam, eam dotare cogitur.

3 De loco ubi Eccleſiæ conſtruitur.

Qua difficultate ita fulcita non obſtante, vera eſt præſens aſſertio, pro cujus expoſitione ſciendum eſt, nonnulla neceſſario obſervanda eſſe in Eccleſiæ conſtructione, & dedicatione, antequam ab Epiſcopo conſecretur. Primo locus, ſeu area Eccleſiæ conſtruendæ deſtinata libera eſſe debet ab omni humano dominio, ſeu jure; ideoque forſan jure civili non licebat locum ſacrum conſtruere, niſi cum aſſenſu Principis, *l. ſacra loca*, *ff. de rer. diviſ.* nec locus ſub conditione legatus dedicari propter ſpem dominii, *l. ſi locus ſub conditione*, *ff. de relig.* niſi ut teſtator ipſe ſepeliretur; quo caſu exaudiendus eſt textus *in l. ult. ff. ut in poſſeſſ.* ergo antequam extruatur Eccleſia, locus eſt ab omni profana ditione eximendus, ita ut nec Princeps in eo ullam retineat poteſtatem. Unde legimus apud Ordericum Vitalem *lib.* 3. *hiſt. Eccleſiaſt.* quod cum locus extruendæ Eccleſiæ S. Ebrulfi deſtinatus eſſet, nobiles Normanniæ omne jus, quod ſibi in eum locum titulo dominii habere poterant, ejurarunt: quod & Dux confirmavit ſolemni diplomate: „ Locum (*inquit Ordericus*) nominatum, communi conſenſu ita liberum tradiderunt ejus tutelæ, ut nec ſibi, nec aliis quibuslibet aliquam adſuetudinem, aut redditum, præter beneficia orationum a monachis liceret, vel hominibus eorum exigere: Dux autem bonæ voluntati eorum gratanter acquievit, & teſtamentum de rebus, quas optimates ſui S. Ebrulfo dabant, confirmavit. “ Inde etiam provenit, ut licet regulariter nemo vendere rem propriam compellatur, *l. invitum*, *Cod. de contrahen. emptione*, *l. nec emere*, *Cod. de jure delib.* tamen religionis favore ut Eccleſia conſtruatur, cogitur dominus juſto pretio accepto fundum diſtrahere: argumento textus *in l. ſi quis ſepulchrum*, *ff. de relig. l. Lucius*, *ff. de evict. l. in commune*, *Cod. de communi ſervo*, *l. item ſi verberatum*, §. *item ſi forte*, *ff. de rei vindic.* docuerunt late Covar. *lib.* 3. *variar. cap.* 14. *n.* 7. Cujacius *lib.* 3. *obſerv. cap.* 22. pluribus relatis Hermoſilla *in l.* 3. *gloſſ.* 1. *tit.* 5. *partit.* 5. Secundo deſideratur ad Eccleſiæ conſtructionem, ut in ipſa area, ubi ſacræ ædes conſtruuntur, non ſint ſepulta defunctorum cadavera; imo ſi tumulata reperiantur, exhumentur, & extra projiciantur, propter incertitudinem, an Catholici, Hæretici, vel Gentiles ultimum diem clauſerint. Unde cum S. Frodobertus Trecenſis Epiſcopus rogaretur Eccleſiam conſtruere in loco, ubi corpora defunctorum jacebant, ante conſecrationem juſſit ea erui, & aſportari, ut refertur in annalibus Trecenſibus editis per Nicolaum Camuzatium, ibi: „ Is ad prædictæ Baſilicæ conſecrationem a fratribus evocatus, diligentius percunctatur, utrum inter ſacrandos parietes ſepulta aliquorum cadavera tegerentur.

tur. Cumque comperiſſet ineſſe quamplurima, univerſa prius de templo eliminanda præcepit, conteſtans ſe non aliter conſecrationis officium ſuſcepturum. „ Ita etiam D. Gregorius *lib.* 1. *epiſt.* 22. Surrentino Epiſcopo juſſit conſecrari monaſterium S. Stephani, ea conditione videlicet, ſi eo loco conſtructum ſit, ubi nullum corpus fuerit humatum. Eandem conditionem apponit in conſecratione oratorii per Timotheam matronam conditi, *lib.* 2. *epiſt.* 9. & *l.* 5. *capitul. cap.* 48. ita cavetur: „ Eccleſiam, in qua mortuorum cadavera infidelium ſepeliuntur, ſacrificare non licet: ſed ſi apta videtur ad conſecrandum, inde evulſis corporibus, & raſis, vel lotis ſignis ejus reædificetur. “ Quin imo ſi locus ille fuiſſet commercio hæreticorum inquinatus, nefas erat Eccleſiam illic extrui. Conc. Epaunenſe *can.* 33. ibi: „ Baſilicas hæreticorum, quas tanta execratione habemus exoſas, ut pollutionem earum purgabilem non putemus, ſanctis uſibus applicare deſpicimus: ſane, quas per violentiam noſtris abſtulerant, poſſumus revocare. „

4 Tertio, cum in ipſa Eccleſia ſub altari principali condendæ eſſent Sanctorum reliquiæ, juxta tradita ſupra *in cap.* 1. & ibi ad divina officia celebranda neceſſe ſit adſciſci ſacerdotes, qui Martyrum reliquiis aſſiduo famulatu deſerviant, & in ornandis ædibus ſacris cultum, atque ornatum comparent; & quia inter ipſum Rectorem, & Eccleſiam conjugium ſpirituale contrahitur, ut probavi *in cap. inter*, *de tranſlat. Epiſc.* non incongrue bona hæc dotem Eccleſiæ appellarunt Sancti PP. ſupra, *num.* 1. laudati, & Lucius *in epiſt. unic. in princ.* ibi: „ Significaſti, vos a quibuſdam non rectam fidem tenentibus, atque veſtras Eccleſias ſuis dotibus ſpoliari. *Synodus Valent. ſub Lothario* can. 9. Dotes a fidelibus deſignatæ baſilicis, ad hoc quod ſtatutum eſt, vindicentur. *Tolet.* 3. *ſub Recharedo*: can. 2. *ibi*: Eccleſia ex dote, quam largitus eſt qui illam ædificavit, presbyterum habeat. *Colonien. ſub Carolo Craſſo*, can. 4. *ibi*: Nec ex dote Eccleſiæ, ideſt ex uno manſo, & quatuor mancipiis, cenſus exigatur. *Troslejan.* can. 6. Dos Eccleſiæ libera omnino ab omni cenſu, & tributo pertineat ad presbyterum. *Et* can. 3. Synod. 6. & *l.* 6. Capitul. *c.* 69. *in diplomate Othonis I. ibi*: Dotem quoque Eccleſiæ, ideſt duas hobas poſſeſſas, & beneficium presbyteri in eodem loco deſervientis. “ Nec nove hac voce utuntur Eccleſiæ PP. nam & Gentiles poſſeſſiones templorum dotes eorum dixerunt. Ovidius *lib.* 10.

——— *Templiſque accedere dotem*
Hanc juſſere meis,

Ideſt agrum Damaſcenum. Cenſorinus *de die natali*, ibi: “ Et cum agros, atque urbes Deorum munere poſſiderent, partem quandam templis, ſacelliſque, ubi eos colerent; dicavere. „ Alio ſenſu Optatus Milev. *lib.* 2. *de ſchiſm. Donatiſt.* contra Parmenianum Eccleſiæ dotes nominat prærogativas, intelligens Eccleſiæ, ut exponit Henellius *de dotalit. cap.* 1. Qui ergo vult Eccleſiam ædificare, prius debet dotem aſſignare, & inſtrumentum dotale conficere, de quo Imperator Zeno ita ſanxit *in l.* 1. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* „ Si quis donaverit aliquam rem mobilem, vel immobilem, vel ſe moventem, aut jus aliquod perſonæ Martyris, aut Prophetæ, aut Angelo, tamquam ipſi poſtea oratorium ædificaturus, & donationem inſinuaverit apud quod neceſſe eſt, cogitur opus, quamvis nondum inchoatum fuerit, perficere per ſe, vel per hæredes; & perfecto opere, dare ea, quæ donatione continentur. “ Etiam conſtructa Eccleſia dotem ipſam promiſſam tradere debet, in cujus traditione pro adipiſcenda poſſeſſione rerum, olim quibuſdam traditionibus ſymbolicis Eccleſia utebatur, ut retuli *in cap.* 2. *de conſuet.* Et tandem chartam ipſius dotationis, ubi accurate omnes poſſeſſiones, & res pro dote Eccleſiæ traditæ recenſebantur, & deſcribebantur: cujus chartæ exemplar ex antiquitatibus Aleman. refert Lemaiſtre *lib.* 2. *de juribus Eccleſ. cap.* 7. & chartam dotationis Eccleſiæ Toletanæ ab Alfonſo Caſtellæ Rege factæ, refert Loayſas inter Conc. Hiſpan. *pag.* 197.

5 *De modo dotis Eccleſiæ.* Deinde ſciendum eſt, quod ſicut in dote nuptiali attenditur conditio contrahentium, quoad dotis modum, & quantitatem, *l. quæro*, *ff. de jure dot.* probavimus infra *in c.* 1. *de adult.* ita olim non omnibus Eccleſiis dos æqua fuit; pro numero enim Sacerdotum, vel monachorum pinguior dos conſtituebatur, ut ex ea miniſtri omnes commode ali poſſent, neque profanis artibus operam dando cogerentur dignitatis ſuæ, & religionis majeſtatem dedecorare. Ita majorum ſuorum providentiam laudat Juſtinianus *in novella* 3. his verbis: „ Deprehendimus eos, qui ſacroſanctam aliquam Eccleſiam in hac alma urbe exædificaverunt, non ſolum curam ædificii geſſiſſe, ſed etiam ut ſacris ædibus, quas ipſi inſtituiſſent, ſufficiens erogatio ſuppeteret, atque definirent, quot per ſingulas Eccleſias presbyteros verſari conveniret, quot Diaconos, vel mares, vel feminas: quot ſubdiaconos, & item cantores, ſimul & lectores, & oſtiarios, adhuc ædis ſumptum adjeciſſe. „ Præterea peculiares redditus, qui inſtituto huic ſuo ſatis eſſent: nec multitudo fuit aliqua adjecta, cui exinde competens ſolutio fieri non poſſet. In Conc. Valentino Galliæ ſub Lothario, *c.* 9. ita legitur: „ ipſi ſæculares, & fideles laici, ſi condere voluerint baſilicas in prædiis ſuis, ſicut edictum piiſſimorum Auguſtorum continet, unam colonicam veſtitam cum tribus mancipiis dotationis gratia ei conferant, moxque Epiſcoporum juri, & S. matri Eccleſiæ eamdem baſilicam ſubmittant. Aliter vero nos Epiſcopos earum conſecrationem ſciant non impleturos. “ Colonica autem eſt villa, ſeu villula cum modo agri, quantum colonus unus colere poteſt, nec admodum a manſo diſtat, ut probavi *in capit.* 1. *de cenſibus*. Ut ad modum dotis Eccleſiæ redeamus, certe in Oratoriis ratio habebatur clericorum, qui illic erant inſtituendi; nam ſi forte ſacerdotes aſſumendi erant, pinguiori reddita dotabantur, quam ſi inferioris gradus clerici, veluti Diaconi, aut oſtiarii. His enim ſufficiebant mediocres ſportulæ, quia illis nihil incumbebat oneris præterquam ædem ſacram purgare, & candelis, ac luminibus moderari, ut definitum fuit in dicto Concilio Toletano 3. ſub Recharedo, *can.* 2. ibi: „ Placuit Dei ſacerdotibus, ne quiſquam infra ſuam parœciam Dei aulam inquirat: & munificus ille, qui S. Dei ædificaverit Eccleſiam, quod ibidem pio ſuo hæredi largitus eſt, eodem loco presbyter ſecundum priorum canonum inſtituta deſerviens habeat: & ſi presbyterum ea facultas habere non permittit, vel Diaconus inſtituatur: certe ſi minor eſt cenſus, oſtiarius a ſacerdote ſit electus, qui nitorem infra ſinus S. Eccleſiæ faciat, qui & SS. reliquiarum luminaria omni ſubſequenti nocte accendat. Ex eo fortaſſe, quod aliquæ Eccleſiæ fundatæ eſſent, ut aliorum Ordinum, præterquam Oſtiariorum miniſterio non egerent, manavit forſan origo beneficiorum, quæ vulgo ſimplicia dicimus. Fuiſſe autem Eccleſias quaſdam, quas non Presbyteri aut Diaconi, ſed inferioris nominis, ac gradus clerici regerent, abunde liquet ex Divo Gregorio *lib.* 2. *epiſt.* 19. ubi Eccleſiam S. Agnetis, quæ in via ſuburbana conſtructa erat, commendat curæ Leonis cujuſdam acolythi, cui propterea aſſignat penſiones certarum domorum. In monaſteriis vero pro numero monachorum dos conſtitui debebat. Qui autem numerus ad conficiendum monaſterium ſufficiat, canon. 16. Synodi Trullen. & ex eo Lemaiſtre *d. lib.* 2. *cap.* 8. aſſignat. Si autem Eccleſia parochialis conſtruatur, dos competens debet conſtitui ſaltem victui duorum, Presbyteri, inquam, & clerici ad minus; quia non poteſt presbyter celebrare, & divina officia ſolus exequi, *cap. ut quiſque*, *de vita*, & *honeſt. cler. cap. propoſuiſti*, *de filiis presbyter*. Expediret tamen, ſi fieri poſſet, duobus presbyteris parari neceſſaria, ut ſi forte unus in caſum ægritudinis incideret, alius vices ejus ſuppleret, *cap. illud* 7. *q.* 1. & aliquando placuit, ut dos tribus miniſtris ſufficeret, *cap. ut quoque*, *de conſecrat. diſt.* 1. Ultra etiam debet eſſe dos congrua ad onera Epiſcopalia ſolvenda, & hoſpitalitatem exercendam, *cap. de monachis*, *de prabend. cap.* 2. *de ſuppl. neglig. cap.* 1. *de præb. in* 6.

6 *Traditur decidendi ratio.* Quibus ita animadverſis apparet vera ratio præſentis deciſionis; nam cum in præſenti ſpecie Regina Ungariæ fundaſſet, conſtruxiſſetque Eccleſiam, tacite ſe obligavit ad ejus dotationem, ſiquidem juxta canones antiquos Eccleſia non poteſt conſecrari ſine congrua dote; nec ſolum ipſe, qui conſtruxit, tenetur eam dotare, verum etiam hæres ejus ad ipſum compelli valet. Leo Imperator *novella* 14. ubi ſtatuit, ut ſi quis ædificaverit monaſterium, nec dotem ſufficienter dederit, & moriatur ab inteſtato, relictis liberis, ſi tres ſint liberi, monaſterium, ſeu Eccleſia quadrantem bonorum ejus habeat; ſi ultra plures reliquerit, in ſuccedentes liberos connumeretur monaſterium, & accipiat deducto ære alieno quantum quiſque acceperit: quod ſi defunctus mortuus fuerit ſine liberis, relictis parentibus, dividatur ſubſtantia inter parentes proximos, qui unam partem, & monaſterium, quod aliam partem dimidiam accipiant: ſi parentes non ſuperſint, nec filii, ſed tantum agnati, bes bonorum ad monaſterium perveniat, triens ad cognatos; ſi vero fundator teſtatus ſit, & nihil reliquerit monaſterio, ut Antiſtes loci ſufficientem monaſterio partem accipiat reliquis juxta teſtamentum valituris. Imo Gloſſa in præſenti, verbo *Conſecranda*, docet quod ſi Epiſcopus omittat exigere cautionem dotis, & ſine ea Eccleſiam conſecret, tenetur Eccleſiam illam dotare, ut tenetur providere de neceſſariis ei, quem ſine titulo ordinavit, *c.* 2. ubi probavi, *de prabend.* Quod tamen Bernardus Gloſſator verum credit, dummodo Epiſcopus poſſit eam dotare de bonis propriis ſine præjudicio propriæ Eccl. ne delictum ipſius noceat Eccl. cui præeſt, *cap.* 3. 16. *q.* 7. Tandem P. Gregorius *de benefic. capit.* 15. *n.* 3. hoc verum exiſtimat, ſi prius diſcuſſæ fuerint facultates fundatorum, & fuerint inventæ non ſufficientes; & eo caſu in ſubſidium dandam eſſe in ipſum Epiſcopum actionem, argumento legis 3. §. 1. *ff. ſi menſor falſum modum*, *l. fin.* §. *fin. ff. de eo*, *per quem factum fuerit*. Sed licet Epiſcopus poſſit dotem exigere; non tamen aliquod munus pro ipſa conſecratione petere valet, ſed tantum recipere, ſi ſponte offeratur, *c.* 1. 1. *q.* 2. *c. ult.* 1. *q.* 3. Concil. Pictav. *can.* 4. „ Nullus Epiſcopus pro ſacris Ordinibus, vel pro Eccleſiarum benedictionibus munus accipiat. *Aquiſgran.* 2. *ſub Ludovico*, *c.* 1. *p.* 5. Nullus Epiſcoporum deinceps pro dedicatione Sanctæ Eccleſiæ aliquid exigere præſumat. Refert Ant. Auguſtinus *in epit. l.* 4. *tit.* 47. quo modo accipiendus eſt, quod legimus apud Hermoldum *in Chron. Sclavor. lib.* 3. *cap.* 21. Epiſcopum omnibus bonis, ac facultatibus exutum, fato, ac miſeria temporum ſuorum, ex conſecratione altarium, & cathedratico victitaſſe. „ Hartuicus, *inquit*, Bremenſis Epiſcopus neceſſitate compulſus miniſterialium redditus Epiſcopales per triennium abjuravit, ut infra tempus illud omnia ex integro ſolverentur, Epiſcopus vero ex his, quæ de cathedratico, vel conſecratione altarium conſequi poterat, victitabat. “

7 *Diſſolvitur ratio dubitandi.* Nec obſtat dubitandi ratio ſupra adducta, qua moti Vvaldenſes tenuerunt, Eccleſiam, aut ejus miniſtros, rerum temporalium, maxime immobilium, dominium obtinere non poſſe, & peccare Principes Eccleſias dotando. Quem errorem ſecuti fuerunt Vviclephus, & Lutherus, ut refert Arsfeldus *hiſt. Vviclepb. cap.* 2. his verbis: „ Omnes poſſeſſiones, non monachis modo, ſed univerſo prorſus clero eripuit, nec ſolidum aliquem, aut ſtabilem ei decimarum fructum reliquit. Dotare Eccleſiam eſt contrarium S. Scripturæ, & contra regulam Chriſti, Sylveſter Papa, & Conſtantinus Imperator erraverunt Eccleſiam dotando. Papa & omnes Cardinales, & Clerici poſſeſſiones habentes ſunt hæretici, & laici conſentientes. Imperator, & ſæculares ſunt ſeducti a diabolo, ut Eccleſiam dotarent bonis. Sacerdotes veteris Teſtamenti vivebant ex proprietario. Eccleſia non habuit dotem, vel poſſeſſionem rei immobilis ante Conſtantinum Magnum. Non eſt ſacrilegium auferre res Eccleſiæ datas, & Deo conſecratas, imo debent Principes ſub pœna damnationis auferre bona temporalia a Clero habitualiter peccante. “ Iſtum errorem pene conſepultum reſtituit Lutherus; nam cum impii hæretici ſectas ſuas ſtare non poſſe animadverterent, niſi Principum, & Magnatum patrocinio niterentur, exiſtimarunt eos poſſe facili negotio in ſuas partes abduci, ſi ad Eccleſiæ prædam accerſerent, perſuaderentque poſſe Eccleſiam illis, quibus dotata eſt, bonis non ſolum impune, verum & religioſe ſpoliare. Qui error damnatus fuit in Concil. Conſtantienſi, & recte; nam Eccleſiam a primis ejus ſæculis bona propria, peculiareque patrimonium habuiſſe, conſtat ex D. Ambroſio relato *in c. aurum* 70. 12. *qu.* 2. *c. quatuor* 27. *cum ſeq. eadem qu.* & ſuppellectilia pretioſa etiam perſecutionis tempore Eccleſiam habuiſſe, ex D. Auguſt. & Optato refert Baronius *tom.* 1. *anno* 57. *num.* 81. & *tom.* 2. *anno* 223. *num.* 3. prædiaque poſſediſſe conſtat *ex c. nulli* 27. 12. *qu.* 1. *c. non liceat* 12. *qu.* 2. *c.* 1. *c. ſi quis* 6. *cum ſeq. c. ad audientiam* 9. *cum ſeq. de rebus Eccleſ.* probant Duarenus *de ſacris Eccleſ. miniſtr. lib.* 2. *c.* 1. Robertus *lib.* 2. *de rerum quotid. c.* 2. Quintanadvennas *lib.* 1. *Eccleſ. c.* 2. *n.* 8. Leſſius *de juſtitia lib.* 2. *c.* 4. *dubit.* 7. Molina *eodem tract. tom.* 1. *diſp.* 142. Bellarminus *tom.* 1. *controverſ. lib.* 1. *de Eccleſ. c.* 5. Joannes Pollemar. in oratione habita in Concil. Baſileenſi, quæ extat *tom.* 4. *Concilior. Binii*, *part.* 1. Lemaiſtre *lib.* 1. *de jurib. Eccleſ. c.* 1. fuſe Valenzuela *contra Venetos* 3. *part. per totam*. Nec favet Vvaldenſibus dicta auctoritas Lucæ *cap.* 14. quæ eſt accipienda de præparatione mentis, ita ut animo debeant omnes fideles paupertatem ſectari; non de vera renunciatione, & abdicatione bonorum temporalium, ut ex D. Auguſt. *epiſt.* 5. *ad Marcell.* explicat Bellarminus *ubi ſup.* nam ut inquit Salvianus *lib.* 1. *ad Eccleſ. Cathol.* non ſunt ipſæ divitiæ per ſe noxiæ, ſed mentes male utentium criminoſæ. Et ſi de renunciatione temporalium bonorum locus ille acciperetur, non ſolum præriperet Eccleſiis, & Clericis temporalis dominii obtinendi capacitatem, ſed etiam omnibus fidelibus laicis: quod perabſurdum eſt, ut jam notavit Joannes a Pollemar. *ubi ſupra*. Nec exemplum Chriſti Domini, quod adverſarii adducunt, pro eis facit; ſiquidem verius eſt, Dominum noſtrum facultates aliquas, etſi tenues, poſſediſſe, ut ſibi, & ſuis victum pararet; ut declaravit Joannes XXII. *in extravag.* 4. & 5. *de V. S.* & notarunt Bellarminus, & Pollemar. *ſupra*. Nec etiam revocare licet ſtatum Eccleſiæ præſentis ad tempus illius naſcentis, quo Prælati contenti eleemoſynis fidelium collectas diebus tantum Dominicis faciebant, ut ait Socrates *lib.* 7. *hiſt. cap.* 12. conſtatque ex epiſtola 1. Pauli ad Corinth. *cap.* 16. & ex traditis a Leone Papa *ſerm.* 2. 3. & 5. Baronio *tom.* 1. *anno* 44. *num.* 68. Eo enim tempore tanta pecuniæ quantitas colligebatur, ut quæ ſupererat, in gazophylacium reponeretur. Baronius ſupra, *num.* 69. Sed poſtquam charitas cœpit tepeſcere, eleemoſynæ, & collectæ minus fructuoſæ fuerunt; quare juſte cautum fuit, ut Eccleſia abſque competenti dote non conſecraretur. Inde obiter cognoſcitur iniquitas conſtitutionis, Diocletiani, & Maximiani *in l. Collegium* 8. *Cod. de heredib. inſtit.* quatenus odio Chriſtianorum, ut notavit Robertus *dict. cap.* 2. *fol.* 124. ſtatuit nullum collegium hæreditatem capere poſse, ut Eccleſiam arceret a bonorum temporalium dominio: quod etiam circa clericos cautum fuit *in l. nulla*, *Cod. Theodoſ. de Epiſc. & Cleric.* in quam invehitur D. Hieronymus *in epiſt. ad Nepotianum*, his verbis: „ Pudet dicere, ſacerdotes idolorum, mimi, aurigæ, & ſcorta hæreditates capiunt: ſolis clericis hoc lege prohibetur, & prohibetur non a perſecutoribus, ſed a Principibus Chriſtianis. *Div. Ambroſius* ad Valentin. epiſt. 31. Nobis etiam privatæ ſucceſſionis emolumenta recentibus legibus denegantur, & nemo conqueritur; non enim putamus injuriam, quia diſpendium non dolemus. “ Notavimus *in cap.* 3. *de teſtam.* Nec obſtat augmentum primum ipſius dubitandi rationis; nam qui conſtruit Eccleſiam, ut ſupra probavi, tacite obligatur ad ejus dotationem; unde non tam liberalitas eſt hæc dotis conſtitutio, quam debiti ſolutio, ut innuitur in ultimis verbis hujus textus, facitque textus *in cap.* 1. *de donat.* Unde Regina Hungariæ in præſenti ſpecie, quaſi ex debito, virtute conſtructionis Eccleſiæ tenebatur eam dotare. Nec obſtat ultimum augmentum difficultatis; nam variis ex cauſis accidere poteſt, ut ejuſdem Eccleſiæ alius ſit Patronus ratione dotationis, alius conſtructionis cauſa, veluti ſi ille qui conſtruxit Eccleſiam, inopia oppreſſus eam dotare non potuit, aut poſtquam dotavit, rebus ipſis in dotem datis amiſſis, alius novam dotem conſtituit: quibus, & in ſimilibus caſibus duo patroni dantur, alius ratione dotationis, alius conſtructionis cauſa.

C A P U T IX.

Gregorius IX. a *Aſtoricenſi Epiſcopo*.

1 AQua per Epiſcopum benedicta Eccleſiam reconciliari poſſe per alium Epiſcopum non negamus, per ſacerdotes ſimplices hoc fieri de cetero prohibentes, non obſtante conſuetudine provinciæ Bracharen. (quæ dicenda eſt potius corruptela:) quia licet Epiſcopus committere valeat quæ juriſdictionis exiſtunt, quæ ordinis tamen Epiſcopalis ſunt, non poteſt inferioris gradus clericis demandare. Quod autem mandantibus Epiſcopis ſuper reconciliatione factum eſt hactenus per eoſdem, mediocriter toleramus.

N O T Æ.

a A*Storicenſi*.) De Aſtoricenſi Diœceſi, & ejus præſulibus, jam nonnulla notavi *in c.* 7. *de re judic.*

b *Aqua per Epiſcopum benedicta.*) Licet aqua, tam ad adminiſtrandum baptiſmum, quam piacularis, ideſt ad peccatorum remiſſionem, pro benedictione populi a ſacerdotibus benedicatur, ut late probant de ea, & ejus effectibus agentes Baron. *anno* 44. *n.* 88. & *anno* 57. *n.* 10. & *anno* 132. *n.* 5. Turrianus *pro canon. Apoſt. l.* 3. *c.* 6. & *l.* 5. *c.* 4. Jo. Dartis *ad diſt.* 3. *de conſecr.* Marſil. Colum. *de aqua benedicta*, Oſius *in confeſſ. Polon. c.* 80. Creditus Alanus *l.* 4. *dialog. c.* 3. Lindanus *Panopl. c.* 99. Genebrardus *in pſalm.* 150. *n.* 4. Didacus Payva *l.* 4. *orthodox.* Gretſerus *de benedict. l.* 3. *c.* 4. & 5. Turrianus *contra Magdeburg. l.* 3. *c.* 6. & 9. Theophilus Raynaud. *tom.* 15. *in Heterocl. ad fin. fol.* 557. & *tom.* 16. *eod. tr. p.* 2. *punct.* 5. Durantius *l.* 12. *de ritibus*, *d.* 21. Bellarminus *tom.* 3. *controv. l.* 3. *de Sanctis*, *c.* 7. Lucas Tudenſis *l.* 2. *contra Vvaldenſ. c.* 3. Novarinus *l.* 6. *aqua nuptialis*, *c.* 123. Serarius *l.* 1. *opuſculorum*, *c.* 6. Forcatul. *in penu juris civil. c.* 9. Franc. Valens *in concord. jur. in proœm.* 6. *c.* 4. Boſquetus *in notis ad Innoc. III. lib.* 1. *ep.* 30. Jodocus Coccius *lib.* 5. *theſauri*, *art.* 8. Carrier. *tom.* 2. *fol.* 532. Sauſay *in Panopl. ſacerd. p.* 2. *c.* 6. *per tot.* Tamen hæc aqua, quæ cum cinere miſcetur pro reconciliatione, aut conſecratione Eccleſiæ, tantum per Epiſcopum benedicitur; unde ad diſtinctionem alterius aquæ vocatur hæc aqua *conſecrata*, ut probant Ant. Marſil. *de aqua benedicta*, *c.* 5. *n.* 2. Turrianus *pro can. d. lib.* 3. *cap.* 6. & *d. lib.* 5. *cap.* 4.

COMMENTARIUM.

2 EX hoc textu communiter ſequens deducitur aſſertio: „ Simplex presbyter non poteſt Eccleſiam conſecrare, nec eam violatam reconciliare, etiam ex delegatione Epiſcopi. *Probant eam textus* in Conc. Toletan. 8. can. 7. *ibi*: Qua de re noſſe nos convenit, quod Epiſcopalis eminentiæ culmen non immerito ſacris omnibus eſſe ſumma percenſuit, quæ ceteris ſacerdotibus exercenda prohibuit, ſcilicet templorum Dei ſacrationem, chriſmæ benedictionem, ſacrorumque ordinum inſtitutionem; quæ tamdiu aliter ordinata perſiſtunt, quam excellentiſſime conferuntur; quia & tanto ab eis ſingulariter impenduntur, quanto eidem ſummo culmini peragenda ſervantur. *Conc. Hiſpal.* 2. canon. 7. *ibi*: Nam quamvis cum Epiſcopis plurima illis (presbyteris) miniſteriorum communis ſit diſpenſatio, quædam novellis, & Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita noverint, ſicut & Presbyterorum, & Diaconorum, ac virginum conſecratio; ſicut conſtitutio altaris, benedictio, vel unctio: ſi quidem nec licere eis Eccleſiam, vel altaria conſecrare. *Vvorm.* can. 8. *ibi*: Igitur presbyteris, quamvis cum Epiſcopis plurima myſteriorum communis ſit diſpenſatio, quædam tamen auctoritate veteris legis, quædam novellis, & Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita noverint. Conſecratio ergo virginum, & benedictio, vel unctio altaris a presbyteris minime fiat; ſimiliter non liceat eis Eccleſias conſecrare. “ Carolus *l.* 7. *Capitul. c.* 159. *c. nullus*, *c. nulli*, *de conſecr. diſt.* 1. Eandem poteſtatem conſecrandi, & reconciliandi Eccleſias, Epiſcopis competere docuerunt Clemens *in c. hic ergo*, *de conſecr. diſt.* 1. Leo *epiſt.* 88. Felix IV. *epiſt.* 1. Iſidorus *epiſt. ad Ludifredum*. Illuſtrant ultra congeſtos a Cenedo *in collect. ad Decret. collect.* 135. Barboſa *hic*, & *de poteſt. Epiſc. alleg.* 28. *n.* 56. & *l.* 1. *juris Eccleſ. c.* 4. *n.* 28. Vaſquez 3. *p. in* 3. *part. D. Th. diſp.* 243. *c.* 4. Germonius *l.* 3. *de ſacror. immun. c.* 8. *n.* 17. Hallierius *de hierarch. l.* 2. *de neceſſit. Epiſc. c.* 4. & *in vindiciis*, *fol.* 182. P. Gregorius *l.* 1. *partit. tit.* 4. *c.* 6. Fachineus *l.* 12. *controv. c.* 93. Morla *in empor. tit. de juriſdict. nu.* 33. plures ex

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

ex Moraliſtis refert P. Henao *tom. 2. de ſacrif. Miſſæ, diſput. 23. ſect. 3.* Murga *tom. 1. diſquiſ. tract. 2. diſquiſ. 11.*

3 *Impugnatur tradita aſſertio.* Sed in hanc aſſertionem ita pro dubitandi ratione inſurgo: Ea, quæ ratione ordinis competunt, ſicut ea, quæ ratione juriſdictionis exercentur, delegari, & aliis mandari poſſunt, ut probatur *ex cap. ſuffraganei 10. de elect.* ubi Archiepiſcopus conſecrationem Epiſcopi ſuffraganei aliis ſuffraganeis valide & licite committit: & ſimiliter Epiſcopus reconciliationem pœnitentium, quibus ipſe pœnitentiam injunxit, ſimplici presbytero committere valet, *cap. presbyter, cap. Aurelius 26. qu. 6.* Igitur etiam Eccleſiæ conſecratio, ſeu reconciliatio ſimplici presbytero mandari valet. Augetur hæc difficultas *ex cap. altaria 32. de conſecrat. diſtinct. 1.* ubi in Concilio Agathenſi ita cavetur: „ Altaria placuit non ſolum unctione chriſmatis, ſed etiam ſacerdotali benedictione ſacrari. “ Igitur quia ſimplex ſacerdos poteſt Eccleſiam conſecrare. Tandem ſi ratio adducta a Gregorio in illis verbis. „ Quæ ordinis tamen Epiſcopalis ſunt, non poteſt inferioris ordinis & gradus clericis demandare, vera eſſet, ſequeretur Romanum Pontificem non poſſe conſecrationem Eccleſiæ, ſeu ejus reconciliationem ſimplici presbytero committere, cum verum ſit, Pontificem poſſe eam facultatem ſimplici ſacerdoti delegare, ut probant Delbene *tom. 1. de immunit. Eccleſ. cap. 2. dub. 2. ſect. 10. n. 4.* Barboſa *lib. 1. juris Eccleſ. cap. 8. n. 5.* Illuſtriſſ. Ramos *ad Alexand. VII. pro Epiſcop. Luſitan. princip. ult. §. 4. n. 15. in fine.* Igitur hæc ratio a Gregorio adducta defendi valet.

4 *Traditur decidendi ratio.* Adhuc tamen ut veriſſima, & juris principiis conſona defendenda eſt præſens aſſertio: nam inter alia munia præcipua, peculiariaque Epiſcoporum referuntur conſecratio Eccleſiæ, & ejus reconciliatio, ita ut Epiſcopus tantum poſſit ut ordinarius miniſter Eccleſiam conſecrare, aut eam violatam reconciliare, *cap. nemo, cap. hic 14. de conſecr. diſtinct. 1. cap. propoſuiſti 4. hoc tit. cap. conſtitutus, de relig. dom.* probant DD. ſupra relati: nam & apud Ethnicos Pontificii juris fuiſſe dedicationem templorum, late ex variis probat Gutherus *lib. 3. de veteri jure Pontif. cap. 11. 12. & 13.* Sane Aurelianus agens de Palmirenis: „ Ego ad Senatum (*inquit*) ſcribam, petens ut mittat Pontificem qui dedicet templum. “ Aliud exemplum habet Livius *lib. 9.* Cum de ædis concordiæ dedicatione agit: & aliud Tacitus *lib. 4.* agens de Plauto Æliano Pontifice. Meminit hujus moris Juſtinianus *novella 13. cap. 7. & novella 67. cap. 1.* Sed ut ad noſtram veram religionem regrediamur, quia Chorepiſcopi, de quibus egi *in cap. quanto, de conſuet.* qui erant in pagis, & villis, intendebant, ſaltem ſumma exigente neceſſitate, Eccleſias conſecrare, expreſſe ſacri canones id illis prohibuerunt in Concilio Barcinon. ſub Recaredo *can. 2.* Pariſienſi ſub Gregorio IV. *can. 27.* Meldenſi ſub Sergio II. *can. 44.* Metenſi ſub Arnulpho *can. 5.* & in epiſtola Montani poſt Concilium Toletan. 2. & in Capitul. Caroli, & Ludovici *lib. 1. cap. 19. & lib. ∴ cap. 168. & lib. ∴ cap. 119. & 284. & lib. 7. cap. 187. 310. 318. & 328.* & ex epiſtola 86. Leonis Magni; ſignanterque adjectum fuit *in dict. cap. nemo, cap. is 14. de conſecr. diſt. 1.* Eccleſiam eſſe dicandam, & conſecrandam ab Epiſcopo civitatis, ut excluderentur Chorepiſcopi, & alii in pagis, & villis degentes; imo olim tantum Summum Pontificem conceſſiſſe facultatem conſecrandi Eccleſias, conſtat *ex cap. perlectis, 25. diſtinct. cap. nemo, cap. nullus, cap. Eccleſiarum, de conſecr. diſt. 1.* & refert Baronius *anno 591.* Presbyteri ergo non poſſunt Eccleſias conſecrare, aut reconciliare ratione proprii ordinis, & officii, nec etiam ratione delegationis; quia licet Epiſc. poſſit committere, & delegare ea quæ ſunt juriſdictionis, Morla *in empor. tit. de juriſd. n. 33.* non tamen ea, quæ ſunt ordinis, ut eſt reconciliatio Eccleſiæ conſecratæ; atque ita recte ex hoc textu deducunt communiter DD. Epiſcopum non poſſe committere ſimplici presbytero ea, quæ ſunt ordinis.

5 *Diſſolvitur dubitandi ratio.* Nec obſtat dubitandi ratio ſupra adducta; nam *in d. c. ſuffraganei*, delegatio facta fuit perſonæ, quæ alias Epiſcopum conſecrare poterat ratione proprii ordinis; non autem ſimplici presbytero, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis; ſed Epiſcopo, quæ ſunt ipſius ordinis, ut docuit Jul. Pacius *cent. 10. q. 55.* Nec obſtat textus *in d. c. altare:* nam ibi per benedictionem ſacerdotalem non eſt intelligenda benedictio ſimplex presbyteri, ſed Epiſcopi, qui etiam ſacerdos dicitur; textus *in c. Epiſcopi vero, §. ſacerdotali modo, 11. q. 3.* qui canon eſt Concilii ipſius Agathenſis: ac textus *in d. c. altaria.* Nec obſtat augmentum ipſius difficultatis, cui reſpondendum eſt, in presbytero eſſe quidem conſecrationem: & licet ea remota ſit, ſufficit tamen, ut illi tanquam perſonæ conſecratæ poſſit per Romanum Pontif. committi Eccleſiæ conſecratio, nec dicatur delegationem factam fuiſſe perſonæ conſecratæ, ut docet Baſilius Legion. *de Confirmatione c. 3. n. 10.* In præſenti autem textu non Pontifex, ſed Epiſcopus erat, qui delegabat ſimplici presbytero conſecrationem, aut reconciliationem Eccleſiæ, cum Epiſcopi ea, quæ ſunt ordinis, non poſſint aliis committere, *c. quamvis, 78. diſt.* Quare in præſenti textu neceſſaria fuit tolerantia ipſius Pontificis, quia ipſe non vero Epiſcopus, poterat delegare Eccleſiæ conſecrationem. Abbates ſimiliter jus mitræ, & baculi habentes, poſſunt reconciliare proprias Eccleſias aqua per ipſos benedicta, ut pluribus relatis probat Murga *tom. 1. diſquiſitionum moral. tract. 1. diſquiſitione 5.*

CAPUT X.

a Idem *eidem*.

SI Eccleſia non conſecrata, cujuſcumque ſemine fuerit, aut ſanguinis effuſione polluta, aqua protinus exorcizata lavetur, ne divinæ laudis organa ſuſpendantur. Eſt tamen, quamcitius fieri poterit, conſecranda.

NOTÆ.

1 a IDem.) Gregorius videlicet IX. eidem Epiſcopo Aſtoricenſi.

COMMENTARIUM.

2 UT Eccleſia violetur, polluaturve, neceſſarium non eſt, ut ſit conſecrata, aut benedicta; ſed tantum deſtinata, & deputata ab Epiſcopo ad publicam Miſſarum celebrationem, ut docuerunt Azor *tom. 3. inſt. mor. lib. 3. cap. 31. q. 4.* P. Henao *tom. 2. de ſacrif. Miſſæ, diſp. 13. ſect. 3. n. 27.* Barb. *lib. 2. de jure Eccleſ. cap. 4. n. 22.* Unde in præſenti textu jubetur a Greg. IX. ut Eccleſia conſecrata violata, prius reconcilietur, & poſtea conſecretur; & eo caſu poteſt Eccleſia reconciliari per ſimplicem presbyterum, quia adhuc non fuerat conſecrata. Martha *de juriſd. p. 2. c. 17. n. 4.* ut hodie etiam Eccleſiæ, quæ tantum ſunt benedictæ, per presbyterum reconciliantur. De privilegiis autem regularium circa conſecrationem Eccleſiarum, & earum reconciliationem, late agunt P. Henao *ubi ſupra*, Ægidius Voſſius *tom. 1. oper. mor. tit. 6. per totum.* Murga laudatus proximo commentario.

TITULUS XLI.

De celebratione Miſſarum, & Sacramento Euchariſtiæ, & Divinis Officiis.

CAPUT PRIMUM.

Ex Concilio a Agathenſi.

PResbyter *b* mane matutinali officio expleto, *c* penſum ſervitutis ſuæ, videlicet Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperamque perſolvat; *d* ita tamen, ut horis competentibus *e* juxta poſſibilitatem, aut a ſe, aut ab ſcholaribus *f* publice compleantur. Deinde peractis horis, & infirmis viſitatis, ſi voluerit, exeat ad opus rurale *g* jejunus, *h* ut iterum neceſſitatibus peregrinorum, *i* & hoſpitum, ſive diverſorum commeantium, infirmorum, atque defunctorum ſuccurrere poſſit uſque ad ſtatutam *k* horam pro temporis qualitate, Propheta dicente: Septies in die laudem dixi tibi: Qui ſeptenarius *l* numerus a nobis impletur, ſi Matutino, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Veſperæ, & Completorii tempore noſtræ ſervitutis *m* officia perſolvamus: nam de nocturnis vigiliis idem ipſe Propheta ait: Media nocte ſurgebam, &c. Ergo his temporibus laudes Creatori noſtro ſuper judicia ſuæ juſtitiæ referamus.

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

NOTÆ.

1 a AGathenſi.) Ita etiam legitur in 1. collect. *ſub hoc tit. de ſuffragiis, c. 1.* at vero apud Carnotenſem *p. 6. Decreti, c. 181.* Burchardum *lib. 2. Decreti, c. 184.* Gratianum *in c. presbyter 95. diſt.* habetur, *ex Conc. Nannet. can. 60.* & ex eo citat textum hunc Fileſacus *de origin. parœc. c. 6.* Sed cum tantum canones 27. illius Conc. editi ſint, fatendum eſt, canonem hunc non reperiri in eo Concilio, nec in Agathenſi: ab illis autem verbis, *ſeptenarius numerus*, deductus eſt textus hic ex regula D. Benedicti, *cap. 16.* ibi: „ Ut ait Propheta, Septies in die laudem dixi tibi: qui ſeptenarius numerus ſacratus a nobis ſic implebitur, ſi matutino, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Veſperæ, completoriique tempore noſtræ ſervitutis officia perſolvamus, quia de his diurnis horis dicit Propheta; Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi. „

2 b *Presbyter.*) Presbyterum in præſenti recte accipit pro parocho Fileſacus *de orig. parœc. c. 6. fol. 623.* & inde probat veterem Eccleſiæ Gallicanæ morem recitandi horas canonicas, etiam in Eccleſiis parochialibus.

3 c *Penſum.*) Conſonat Carnotenſis *epiſt. 19.* ibi: „ Raro etiam canonicum penſum determinatis horis ſolvere non valemus. “ Quod autem hic PP. penſum vocarunt, priſci ſcriptores curſum appellabant. S. Macharius *c. 9. ſua regula*, ibi: „ Curſum monaſterii ſuper omnia diligas: “ Fortunat. *epigram. 10.*

Carmine Davidico divina pœmata pangens
Curſibus aſſiduis dulce revolvit opus.

Sanctus Bonifacius *epiſt. 17.* „ Vvigbertus, presbyter, & Mengingordus Diaconus regulam veſtram vobis inſinuant, ſpeciales horas, & curſum Eccleſiæ cuſtodiunt. “ Baudomina in vita ſanctæ Radegundis *lib. 2. cap. 18.* ibi: „ Stabat quandoque nocte ante cellulam ſuam, corde, & ore curſum decantans. “ Obſervavit Juretus *in notis ad dict. epiſt. 19. Ivonis*, & hujus vocis etymologiam late illuſtravit Hæphtenus *lib. 7. diſquiſit. monaſt. tract. 2. diſquiſit. 1.*

4 d *Perſolvat.*) Unde cognoſcitur vetus mos Eccleſiæ recitandi horas canonicas, & primarias preces ante Miſſæ ſacrificium: quod etiam innuit Odo Pariſienſis Epiſcopus *in ſynodicis conſtit. cap. 5.* dum miniſtrum rem divinam procurare vetat prius quam divini officii horarias laudes, quæ matutinæ, & primæ dicuntur, rite perſolverit. Nulli, inquit, clerico permittatur ſervire altari male ornato, & niſi in ſuperpelliceo, aut cappa clauſa. Nullus bis in die Miſſam audeat celebrare, aut cum duplici introitu, niſi in magna neceſſitate. Nullus antequam Matutinas dixerit canonicas, & Primam, præſumat aliqua neceſſitate celebrare Miſſam. Imo & hodie lethaliter peccare eos, qui non recitato matutinali officio Miſſæ ſacrificium celebrant, docuerunt nonnulli quos refert, & ſequitur Francolinus *de horis Canonicis c. 16. nu. 28.* Sed hæc ſententia communiter ab omnibus Moraliſtis rejicitur. De Horis Canonicis agunt Caſal. *de ritibus Eccl. c. 45.* Torre *in 2. 2. D. Th. q. 83. art. 17.*

e *Horis competentibus.*) *Et ſignis deſignantibus*, legitur apud Burchardum, & Carnotenſem, juxta morem antiquum Eccleſiæ convocandi clericos, vel monachos ad ſonum campanæ debitis horis perſolvendis: quem illuſtrabimus *in cap. Joannes de homicidio.*

5 f *Scholaribus.*) Scholaris non uno, eodemque modo accipi ſolet in utroque jure, & apud bonæ notæ auctores, ut videre eſt ex congeſtis, & adductis a Baronio *in Martyr. die 6. Februarii:* Acunna *in c. Oſius, n. 2. 61. diſt.* Valeſio *in notis ad Ammian. Marcel. fol. 32. & 33. lib. 4.* Joanne Voſſio *lib. 3. de vitiis ſerm. cap. 47.* Gibalino *de clauſ. regul. diſquiſ. 1. cap. 2. §. 11. & cap. 9. §. 1.* Roſvveido *in onomaſt. verbo Scholaris*, Grethſero *ad cap. 1. Codini*, Marcel. Donat. *ad Ammian. Marcel. cap. 76. tom. 6. theſauri critici*, Creſolio *lib. 3. myſtag. cap. 27.* Ritherurſio *ad Salvianum fol. 3.* In præſenti autem accipiuntur ſcholares pro pſalmiſtis, qui erant in ſchola cantorum ad pſallendum in Eccleſia: de qua ſchola plura adduxerunt Cironius *ad tit. de off. Primicer.* Platina *de verbis obſcuris, verbo Primicerius*, Menardus *in not. ad Sacram. D. Gregorii, fol. 62.* Fileſacus *in cap. 15. §. 2. de offic. Ordin.* Parochi enim olim tenebantur ſecum habere clericos juniores ad ſibi miniſtrandum, & ut illis abſentibus horas canonicas publice in Eccleſia recitarent, Concil. Vaſenſe 1. *can. 2.* ibi: „ Hoc enim placuit, ut omnes presbyteri, qui ſunt in parochiis conſtituti, ſecundum conſuetudinem, quam per totam Italiam ſatis ſalubriter teneri cognovimus, juniores lectores quantoſcumque ſine uxore habuerint, ſecum in domo, ubi ipſi habitare videntur, recipiant, & eos quomodo boni Patres ſpiritualiter nutrientes, pſalmos parare, divinis lectionibus inſiſtere, & in lege Domini erudire contendant. “ De quibus agunt Souchetus *ad epiſt. 285. Ivonis*, Boſquetus *ad Innocent. III. lib. 2. epiſt. 136.* & nonnulla adduxi ſupra *in d. c. ut quiſque.*

6 g *Rurale.*) Artificiolum honeſtum victui quærendo, non tantum non prohibitum, verum & quandoque imperatum, præſcriptumque clericis fuit, *c. 1. c. clericum 3. c. clericus 4. 91. diſt. cap. 8. & 14. de homicid.* Gregor. Turon. *in vitis PP. cap. 8.* de ſancto Nicetio Epiſcopo ait: *Jam clericus in domo paterna reſidens, cum reliquis famulis manu propria laborabat.* D. Gregor. *lib. 1. dial. c. 12.* Riculphus Epiſcop. Sueſſion. in ſua conſtitutione, quæ extat *tom. 14. Concil. can. 16.* ibi: „ Monemus præterea, ut presbyteri ſic ruralibus, ideſt terreſtribus, & ceteris occupationibus inſerviant, quatenus divinum officium non negligant, & ſcholares ſuos modeſte diſtringant, caſte nutriant. *Concil. Colon. anno 1536. can. 30.* Quibus non ſuppetit ex ſacerdotio, honeſto artificiolo victum quærant ſecuti D. Pauli exemplum. “ Quod & jam propoſuerant PP. Synodi Nicæn. *can. 15.* Epiphanius *hæreſi 80.* fidem facit ſuo tempore ſacerdotes ſolitos eſſe propriis manibus operari. Exemplis Apoſtolorum, & aliorum Sanctorum illuſtrant, ac commendant Lantdmeter. *lib. 2. de veteri cler. p. 1. cap. 51. & 2. p. cap. 6.* Baronius *an. 52. & 358.* Eſpenceus ad D. Paulum *lib. 2. digreſſ. cap. 6.* Robertus *lib. 2. rer. jud. cap. 2.* P. Greg. *lib. 2. p. tit. 9. cap. 8.* Fraguſo *de regim. Chriſt. Reip. p. 2. lib. 10. diſp. 12.* & jam notavi *in can. 19. Concilii Illib.* Menardus *ad concord. regul. c. 55. §. 5.* faciunt textus *in c. 8. & 14. de homicid.*

h *Jejunus.*) Videlicet ut ita poſſit iterum Miſſæ ſacrificium celebrare, ut ſic ſubveniat neceſſitatibus peregrinorum, & commeantium, qui illud audire poſſint; item infirmorum, ut illis per modum viatici communionem præſtare poſſit; tandem & ſubveniat defunctis, ut cum Miſſæ ſacrificio ſepeliri poſſint: & ita de hac ſubventione per iteratum ſacrificium Miſſæ textum hunc accipiunt Antonius Ruvius *in aſſert. cathol. contra Eraſm. lib. 5. errore 9.* Margallus *in expoſit. hujus tituli*, Speculum conſcientiæ *tract. 3. c. 13. §. 9.* quos refert, & ſequitur P. Henao *tom. 1. de ſacrif. Miſſæ, diſp. 22. ſect. 2.* idque important illa, quæ ſequuntur: *Ut iterum, &c.* quæ innuunt, presbyterum, de quo in præſenti, antequam ad opus rurale exiiſſet: Miſſæ ſacrificium celebraſſe, eumque debere manere jejunum, ut iterum celebrando poſſet ſubvenire prædictis fidelibus, juxta ea, quæ infra dicemus *in cap. ex parte.* 7

i *Peregrinorum, hoſpitum, ſive diverſorum commeantium.*) Olim enim advenientibus fidelibus communionis gratia eis Euchariſtiam fuiſſe participatam, probant Joannes Dartis *de Euchariſtia, c. 18.* Claudius Eſpenceus, *de adorat. Euchariſt. lib. 2. c. 4. per tot.* Unde ut presbyter poſſit ipſis corpus Domini adminiſtrare, jubetur in præſenti canone, ut ſi voluerit, exeat ad opus rurale jejunus, quia olim non ſolum ad celebrandum Miſſæ ſacrificium, verum, & ad miniſtrandam Euchariſtiam jejunium naturale in miniſtro deſiderabatur. 8

j *Defunctorum.*) Inter alias Eccleſiæ preces tempore ſepulturæ fidelium jam a primis Eccleſiæ ſæculis uſque ad noſtras receptas, & uſitatas, præcipua fuit Miſſæ celebratio, ita ut abſque Miſſæ ſacrificio fas non eſſet cadavera Chriſtianorum ſepulturæ tradere. D. Auguſtinus *lib. 2. confeſſ. cap. 12.* ubi dum de funere matris ſuæ ſanctæ Monicæ agit, ita ait: „ Cum corpus elatum eſt, imus, & redimus ſine lacrimis; nam nec in eis precibus, quas fundimus cum offerretur pro ea ſacrificium pretii noſtri, juxta ſepulcrum poſito cadavere, priuſquam deponeretur, ſicut illic fieri ſolet, nec in aliis precibus ego flevi, ſed toto die graviter in occulto mœſtus eram. *Poſſidius in obitu ipſius Auguſtini:* Nobis aditantibus, & videntibus, ac cum eo pariter orantibus, obdormivit in pace, & nobis coram poſitis, pro ejus commendanda corporis depoſitione ſacrificium Deo oblatum eſt, & ſepultus eſt. *Fortunatus de obitu ſancti Medardi, apud Surium die 8. Junii:* Corpore ſancto compoſito, & delato ad Eccleſiam, nocte illa exequialem cum multa devotione celebraverunt vigiliam; mane vero facto, cum Epiſcopi, quibus intereſſe contigerat, ſuum defuncto celebraſſent officium, &c. Perventum eſt tandem ad ſepulturam: Epiſcopi cum Abbatibus, peractis prius quæ Dei erant, ſanctiſſimum illud corpus terræ decentiſſime commendant. “ Et Paulinus recitans ſepulturam Sancti Ambroſii, necnon S. Bernardus *in vita Sanct. Malac. c. 18.* Gregorius Turon. *in obitu Sancti Galli Epiſcopi*, qui poſt obitum delatus in Eccleſiam, donec comprovinciales ad eum ſepeliendum convenirent, jacuit ibi per triduum aſſiduo ipſo adſtante pſallentis cum magna frequentia populi: Epiſcopis autem quartam die advenientibus, eum de Eccleſia levaverunt, & portantes in Sancti Laurentii Baſilicam, ibi ſepelierunt. Et de Lupicino Recluſo, qui pſallentium turmis cum crucibus, cereis, atque odore fragrantis thymiamatis ad locum ſepulturæ deductus, celebratis Miſſis, cum ſummo honore, gaudioque ſepultus eſt. Itemque de Palladio Arverno, qui cum ſe propriis manibus interemiſſet, ſepulturæ mandatur, ſed non juxta Chriſtianorum cadavera poſitus, nec Miſſarum ſolemnia meruit. Quin imo, nec abſque ſacrificio fas fuiſſe ſepulcrum operire, diſerte docet in tranſitu S. Radegundis Reginæ idem Gregorius Turonenſis *de gloria Confeſſor. cap. 106.* Facit Concil. Valentin. Hiſpan. *can. 4.* ibi: „ Ut Epiſcopus, qui poſt mortem fratris (*hoc eſt alterius Epiſcopi*) ad eum ſepeliendum ſolet invitatus accurrere, infirmum magis, & adhuc in corpore poſitum viſitet, ut aut de revelatione conſacerdotis gaudeat, aut recedentem a ſæculo poſt oblatum in ejus commendatione ſacrificium Deo, mox ſepulturæ tradat. “ Diligentiſſime Victor Uticenſis *lib. 2. de perſeq. Vvandal.* ubi populos catholicos in ea perſecutione pulſis in exilium ſacerdotibus ſic lamentantes deſcribit: „ Quibus nos miſeros relinquitis? Qui baptizaturi ſunt parvulos fontibus aquæ perennis? Qui probis pœnitentiæ munus collaturi ſunt, & reconciliationis indulgentia obſtrictos, peccatorum vinculis ſoluturi? Qui nos ſolemnibus orationibus ſepulturi ſunt morientes? A quibus divini ſacrificii ritus exhibendus eſt conſuetus? Illuſtrant Vicecomes *volum. 3. de ritibus Miſſæ, lib. 4. cap. 7.* Spondanus *de cœmeteriis ſacris, p. 3. lib. 1. cap. 16.* Unde ut defunctorum etiam neceſſitatibus presbyter ſubvenire poſſit, in præſenti docetur, ut jejunus exeat ad opus rurale; alias enim ſi poſt prandium aliquis fidelis ſepeliendus erat, tantum cum precibus, & orationibus tumulabatur. Concil. Carthag. 3. *can. 29.* ibi. „ Ut ſacramenta altaris non niſi 9